

Розділ I. Офіційно. Коментарі.

Нормативно – правове регулювання освітнього процесу у 2024/2025 навчальному році..... 1

Альона ДІДИК, директорка КУ «ЦПРПП ВМР».

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

Нові відкриття про які варто розказати учням на уроках фізики 5

Тарас МЕЛЬНИК, консультант КУ «ЦПРПП ВМР».

Реалізація проекту «Collaboration for Innovation» в Спільноті вчителів іноземних мов Вінницької МТГ 13

Алла ЛАНОВЕНКО, консультантка КУ «ЦПРПП ВМР».

Черліденг. Від групи підтримки до яскравого спортивного дійства 18

Олександр ШОСТАК, консультант КУ «ЦПРПП ВМР».

Формування читацької компетентності на уроках літератури – ключ до успіху..... 22

Тетяна ЦАЛЬ, консультантка КУ «ЦПРПП ВМР».

Діловий етикет відповідно до професійного стандарту «Вихователь ЗДО»25

Лариса БОНДАРЧУК, консультантка КУ «ЦПРПП ВМР».

Вчитель 2.0 : як штучний інтелект трансформує педагогіку.....31

Андрій СЛОБОДЯНЮК, консультант КУ «ЦПРПП ВМР».

Розвиток навичок моделювання в учнів на прикладі побудови системи цілих чисел.....39

Ігор КАЛАШНИКОВ, консультант КУ «ЦПРПП ВМР».

Розділ III. Виховний простір

Особливості здійснення освітнього процесу у вимірі інклюзивного середовища42

Катерина НАРОЛЬСЬКА, консультантка КУ «ЦПРПП ВМР».

Розділ IV. Кейс психологічних технік та практик

Стратегії досягнення успіху в професійній діяльності педагога.....47

Жанна ВОЛОВОДІВСЬКА, психологиня КУ «ЦПРПП ВМР».

Альона ДІДИК,

директорка КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради»

Нормативно – правове регулювання освітнього процесу у 2024/2025 навчальному році

Навчальний рік 2024/2025 розпочинається в умовах постійних змін в освітній системі України, які спрямовані на її модернізацію та підвищення якості. Важливим етапом підготовки до нового навчального року стало ухвалення та оновлення низки нормативно-правових актів. Ці документи визначають ключові аспекти організації освітнього процесу, структури навчального року, впровадження нових підходів до навчання та забезпечення інклюзивності. У цій статті ми розглянемо деякі нормативні документи, що регулюють освітню діяльність в у 2024/2025 році та їхній вплив на шкільну освіту.

Для забезпечення вчасної та належної готовності закладів освіти до осінньо-зимового періоду в умовах воєнного стану, можливих відключень електроенергії та повного блекауту видано [лист МОН від 05.06.2024 №1/9979-24 «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2024/25 року»](#). У листі від 05.06.2024 №1/9979-24 рекомендувало звернути увагу на інструктивно-методичні матеріали. Ці матеріали стосуються підготовки закладів освіти до нового навчального року та опалювального сезону з акцентом на питання цивільного захисту, охорони праці та безпеки життєдіяльності (лист МОН від 22.07.2022 № 1/8462).

Навчальний рік в закладах загальної середньої освіти триватиме з 02.09.2024 року до 30.06.2025 року. Це засвідчує [постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 841 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні»](#). Залежно від безпекової ситуації в кожній окремій адміністративно-територіальній одиниці військовим адміністраціям за участю засновників закладів загальної середньої освіти доручено забезпечити організацію початку навчального року, але заклади освіти мають можливість гнучко регулювати дати канікул та завершення навчального процесу відповідно до місцевих умов. Важливою є рекомендація щодо впровадження елементів дистанційного та змішаного навчання, що дозволяє закладам освіти легше адаптуватися до можливих форс-мажорних обставин.

Затверджено нову редакцію Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. [Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 №1120 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти»](#) є основним для організації освітнього процесу, оскільки включає всі ключові освітні компоненти. Він визначає підходи до розробки освітніх програм закладів загальної середньої освіти, встановлює вимоги до учнів та обсяг навчального навантаження, а також пропонує рекомендовані форми організації навчання та інструментарій для оцінювання.

[Наказ Міністерства освіти і науки України № 1093 від 02.08.2024 року «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання»](#) - документ визначає нові підходи до оцінювання, орієнтовані на сучасні освітні тенденції, компетентнісний підхід до навчання, загальні та галузеві критерії оцінювання, правила та процедуру проведення оцінювання й змінено форму документа, який демонструє навчальний поступ учня. У 2024/2025 навчальному році більше уваги приділяється формульованню оцінюванню, яке орієнтоване не лише на результати, а й на процес навчання. Такий підхід дозволяє учителям краще відстежувати прогрес учнів і вчасно надавати їм необхідну підтримку. Підсумкове оцінювання. Це традиційний підхід, який використовується для оцінки знань після завершення певного етапу навчання (семестр, рік або навчальний курс). Однією з інновацій, які передбачені наказом, є орієнтація на індивідуальний прогрес кожного учня. Це означає, що учні оцінюватимуться не лише на

основі загальних стандартів, але й з урахуванням їхнього особистого розвитку та стартового рівня знань.

Відповідно до [розпорядження КМУ від 21.06.2024 № 570](#) та [лист МОН від 23.08.2024 № 1/15281-24](#) перший урок у новому 2024/2025 навчальному році пропонується присвятити вшануванню пам'яті захисників України, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Під час підготовки та його проведення МОН рекомендує скористатись методичними рекомендаціями Українського інституту національної пам'яті для закладів освіти «Vincit qui meminit (Перемагає той, хто пам'ятає)».

[Наказом МОН від 20.05.2024 №714](#) затверджено зміни до Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів у державні та комунальні заклади освіти для отримання повної загальної середньої освіти. Наказ набрав чинності з 01.08.2024 року. Відповідно до цих змін, усі переміщення учнів у школах повинні використовуватися через програмно-апаратний комплекс «АІКОМ» або за допомогою відповідних освітніх інформаційних систем.

[Постановою КМУ від 05.09.2023 №985](#) внесено зміни до Постанови КМУ від 13.09.2017 №684 та затверджено нову редакцію Порядку ведення обліку дітей дошкільного, шкільного віку, вихованців та учнів. Порядок набув чинності 01.07.2024 року.

[Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 №1351](#) затверджено Порядок проведення медичних оглядів дітей та інших осіб перед їх зарахуванням до закладів освіти, який набув чинності з 01.10.2023 року. У наказі встановлено правила і порядок проходження попередніх та медичних оглядів перед вступом до І-го класу загальноосвітніх та дошкільних закладів, а також оновлено форму первинної облікової документації № 086/о «Медична довідка (лікарський консультаційний звіт)».

У червні 2024 року Кабінет Міністрів України затвердив [Національну стратегію розвитку інклюзивного навчання до 2029 року](#), а також операційний план заходів на 2024-2026 роки для її реалізації. Одним із ключових аспектів цієї стратегії є регулювання питань введення посади вихователя та асистента вихователя в заклади загальної середньої освіти, а

також розробка нормативних документів щодо їх оплати праці. Також передбачено створення інклюзивних або спеціальних груп подовженого дня у школах.

Нещодавно Міністерство освіти і науки разом із Українським інститутом розвитку освіти представило [методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами](#). Документ містить практичні інструменти та рекомендації, які допомагають адаптувати навчальний процес відповідно до індивідуальних потреб кожної дитини в умовах інклюзії, а також відслідковувати її прогрес.

[Лист ДНУ «ІМЗО» від 08.08.2024 №21/08-1233 «Про методичні рекомендації «Пріоритетні напрями роботи психологічної служби в системі освіти України у 2024/2025 навчальному році»»](#) регулює діяльність психологічної служби в системі освіти України, а також надає рекомендації щодо пріоритетних напрямків психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу учасників освітнього процесу у 2024/2025 навчальному році. Фахівцям рекомендовано працювати за кількома основними напрямками. У робочих планах фахівців мають бути обов'язково включені питання, пов'язані з подоланням наслідків травматичних подій, покращення комунікацій для усунення освітніх втрат та надання рекомендацій педагогам. Для стабілізації психоемоційного стану учнів рекомендовано проводити «годину психолога/соціального педагога» не менше одного разу на місяць для кожного класу або групи, з обов'язковим включенням цього часу в позакласний план роботи закладу.

В [наказі МОН від 30.07.2024 № 1072 «Про затвердження концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти»](#) пропонується впровадити єдиний загальноосвітній курс «Історія», який замінить окремі курси «Історія України» та «Всесвітня історія». Можливі альтернативні назви курсу: «Історія: Україна і світ» або «Історія України та світу». Вивчення цього предмета передбачається за концентричним підходом у межах шести циклів: інформаційно-ознайомлювальний цикл (1-2 класи) – охоплює базові знання про людину, родину, громаду, рідний край та Україну як державу; інформаційно-фрагментарний цикл (3-4 класи) – інтегрований зміст, що включає ключові моменти історії України та її місця в Європі й світі; пропедевтичний сюжетний цикл (5-6 класи, 2 години на тиждень) – будується на знаннях,

отриманих у початковій школі, і готує учнів до вивчення систематичного курсу історії, охоплюючи важливі події з історії України та світу від давнини до сучасності; проблемно-тематичний цикл (7-9 класи, 3 години на тиждень у 7-8 класах і 4 роки у 9 класі) – представлений хронологічно-подієвою логікою, що висвітлює ключові історичні події України і світу за відповідними культурними періодами; профільний проблемно-тематичний цикл (10-12 класи) – для 10 класу та 11-12 класів неісторичних профілів передбачено 3 години на тиждень, а для історичних профілів – 6 годин. Курс охоплює історію України і світу через значення явища та процеси від давнини до сучасності, поєднуючи загальноосвітні та профільні курси відповідно до спеціалізації.

У листі МОН від 22.07.2024 №1/13007-24 «Про методичні рекомендації щодо соціалізації та інтеграції дітей внутрішньо переміщених осіб у громадах» зазначено, що метою психосоціальної підтримки дітей з категорії ВПО має бути допомога, що спрямована на подолання проблем розвитку, викликаних пережитим досвідом вимушеного внутрішнього переміщення. У листі детально розглянути такі питання: основні напрями роботи; етапи психологічного супроводу здобувачів освіти ВПО; основні аспекти діяльності практичних психологів; стратегії діяльності соціального педагога у закладі освіти.

В листі ДНУ «ІМЗО» від 12.08.2024 № 21/08-1242 «Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2024/2025 навчальному році» висвітлюються питання нормативно-правової основи розвитку STEM-освіти, організаційної та навчально-методичної діяльності, інноваційного розвитку навчальних закладів, а також залучення учнів до участі в STEM-заходах. Безкоштовно, цей документ містить інформацію про ресурси для підвищення професійної кваліфікації педагогів, популяризації інноваційних освітніх підходів та розширення педагогічного досвіду.

Наказ МОН України від 14.06.2024 № 855 «Про затвердження Порядку надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії)» регулює процедуру проведення супервізії. Супервізія здійснюється за ініціативою педагогів, адміністрації закладу, органу батьківського самоврядування чи освітнього управління, але тільки за обопільною згодою. Основні завдання супервізії включають: допомогу у

виявленні професійних можливостей, потреб і труднощів педагогів, а також у пошуку ресурсів для них; аналіз професійної діяльності педагога; надання професійних консультацій на основі результатів цього аналізу; підтримка у вирішенні професійних викликів; сприяння дотриманню педагогами професійних стандартів.

Видано [наказ МОН від 19.06.2024 року №881 «Про проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року – 2025”»](#) та [лист МОН «Про умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року – 2025”»](#). Для участі в конкурсі педагогам необхідно: зареєструватися в період із 23 вересня до 14 жовтня 2024 року на офіційній сторінці конкурсу на сайті МОН в розділі «Реєстрація учасників 2025»; подати організаційному комітетові першого туру конкурсу інформаційну картку у строки, що визначають відповідні оргкомітети першого туру конкурсу. Педагогічний стаж конкурсантів має бути не менше трьох років на дату реєстрації на конкурс. Основним місцем роботи конкурсантів має бути заклад загальної середньої. Участь педагогів у конкурсі є добровільною.

[Постанова КМУ «Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти» від 25.07.2024 № 851](#) – це відтермінований документ. Державний стандарт профільної середньої освіти застосовуватимуть в 10–12 х класах академічних ліцеїв. Пілотний етап розпочнеться із 2025 року, а навчання за новим стандартом з 1 вересня 2027 року.

Отже бачимо, що навчальний рік 2024/2025 в Україні розпочався на тлі суттєвих змін в освітній системі, спрямованих на її модернізацію та підвищення якості.

Тримаємо освітній фронт разом! Крокуємо до Перемоги!

Список використаних джерел::

1. Лист МОН від 05.06.2024 №І/9979-24 «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2024/25 року».
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 84І «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні».
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 №ІІ20 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».
4. Наказ Міністерства освіти і науки України № І093 від 02.08.2024 року «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання».
5. Розпорядження КМУ від 21.06.2024 № 570 та лист МОН від 23.08.2024 № І/І5281-24.
6. Наказ МОН від 20.05.2024 №714.
7. Постанова КМУ від 05.09.2023 №985.
8. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 №І35І.
9. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.
10. Лист ДНУ «ІМ3О» від 08.08.2024 №2І/08-І233 «Про методичні рекомендації «Пріоритетні напрями роботи психологічної служби в системі освіти України у 2024/2025 навчальному році»».
11. Наказ МОН від 19.06.2024 року №88І «Про проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року – 2025”» та лист МОН «Про умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року – 2025”».
12. Інтернет-ресурси.

Мельник Тарас Степанович
вчитель фізики, вчитель-методист,
консультант КУ «ЦПРПП ВМР»

Нові відкриття про які варто розказати учням на уроках фізики

Від учнів, інколи, ми можемо почути таке питання: «Чому усі відкриття та закони описані в підручнику були зроблені колись давно. А що, зараз наука фізика завмерла?» Та й насправді, новітні дослідження у фізиці займають 5-10% об'єму підручника, та і то, це лише науково-популярний опис, а не задачі, графіки, практичні та лабораторні роботи. Тому учням і здається, що сучасні досягнення науки малозначущі.

Так, це помилка. Давайте розберемося чому.

- ✓ Всі відкриття, які можна було зробити «на колінах» (тобто, з використанням доступних приладів при нормальних умовах) були вичерпані вже в кінці 19 сторіччя та закінчилися з появою поняття «класична фізика».
- ✓ З відкриттям радіоактивності, теорії відносності, квантової механіки, космології почалася нова ера. Тепер, коли науковці вийшли за рамки звичних уявлень, з'явилася наука, яку важко осягнути пересічній людині без розвинутої уяви, математичних знань. Експериментальна база стала більш недосяжною. Лабораторії стали дорогим задоволенням. Умови проведення дослідів ставали все більш екстремальними. Але деякі формули дійшли і до школи. Як то СТВ, ЗТВ, теорія фотоелектру, ядерні реакції розпаду, синтезу, поділу, лазерне випромінювання тощо.
- ✓ З другої половини 20 сторіччя, фізики, спершись на попередні відкриття та інформаційну революцію, спробували копнути далі у світ незнаного. Екстремальність умов проведення досліджень зашкалила. Це і космос, надвисокі або наднизькі температури, вакуум чи надвисокі тиски, надвеликі - вселенські або надмалі - субатомні відстані, надвеликі або над малі відрізки часу. Звісно, прилади для вимірювання характеристик об'єктів дослідження в таких умовах коштують казково дорого. Їх собі можуть дозволити, або супердержави, або групи держав. Тому час між новими фундаментальними

відкриттями видовжився. До того ж, експериментальне підтвердження та теоретичне обґрунтування також заповільнилось. Тому, результати досліджень інтерпретуються часто неоднозначно. Виросла роль теоретичної фізики з її надскладною для розуміння математикою та більш-менш вдалимими гіпотезами.

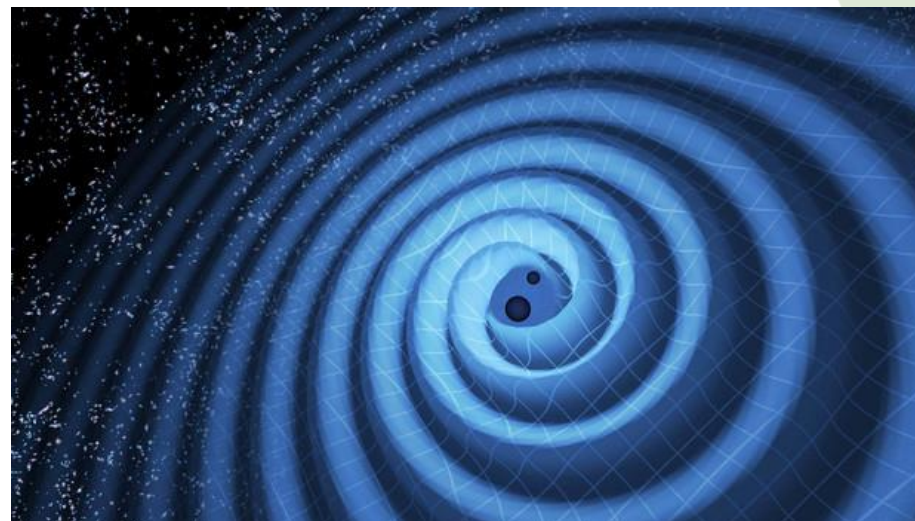
Але, все ж таки, деякі досягнення фізики останніх років зробили справжню революцію в побуті, світогляді та технологіях.

В даній статті я спробую узагальнити останні відкриття з різних галузей науки. Про них варто розказати дітям, щоб вони зрозуміли, що фізика і зараз стоїть на чолі прогресу нашої цивілізації. І можливо, скоро 5-10% підручника стануть його основною частиною.

В своїх пошуках я використав промпти до програм ШІ Chat GPT (Open Ai) та Copilot (Microsoft) «Які самі визначні відкриття з фізики зроблено за останні 20 років» та перегляд списку Нобелівських лауреатів у Wikipedia. Далі був вільний пошук у сервісі Google Search.

Нижче, список самих визначних (на мій, далеко не всеосяжний, погляд) фізичних та астрономічних відкриттів

Гравітаційні хвилі

– це коливання простору-часу, які виникають через прискорений рух масивних об'єктів, таких як злиття чорних дір або нейтронних зірок. Вони були передбачені Альбертом Ейнштейном у 1916 році в рамках його загальної теорії відносності, яка описує, як маса і енергія впливають на геометрію простору-часу.

Гравітаційні хвилі генеруються в дуже енергетичних астрофізичних процесах. Наприклад:

- Злиття чорних дір: Коли дві чорні діри обертаються одна навколо одної і, зрештою, зливаються, вони випромінюють величезну кількість енергії у вигляді гравітаційних хвиль.
- Злиття нейтронних зірок: Подібно до чорних дір, злиття нейтронних зірок також генерує гравітаційні хвилі.
- Вибухи наднових: Коли масивна зірка вмирає і вибухає у вигляді наднової, це може створювати гравітаційні хвилі.

Властивості гравітаційних хвиль:

- Гравітаційні хвилі дуже слабкі, і їх важко виявити.
- Для реєстрації хвиль потрібні надзвичайно чутливі інструменти.
- Вони поширюються через простір-час зі швидкістю світла, викликаючи дуже малі зміни в розмірах і формах об'єктів, через які вони проходять.

Виявлення гравітаційних хвиль:

Гравітаційні хвилі вперше були виявлені в 2015 році за допомогою лазерного інтерферометра LIGO (Laser Interferometer Gravitational-Wave Observatory = \$365 000 000). Цей історичний момент підтвердив один із ключових аспектів теорії відносності Ейнштейна і відкрив нову еру в астрономії, дозволяючи вченим вивчати космічні явища, які раніше були невидимими.

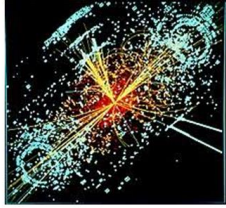
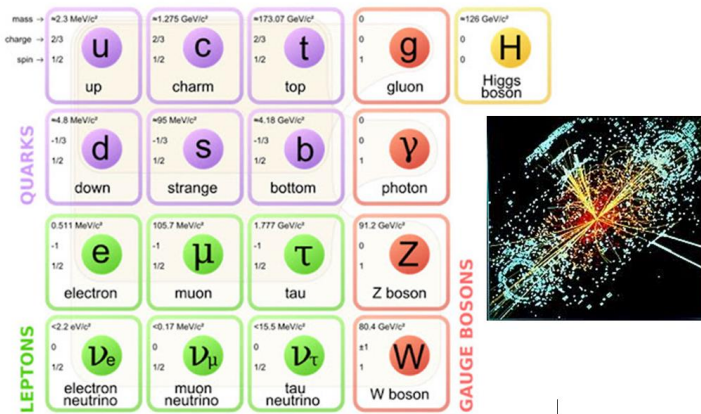
2017		Райнер Вайс	США	«за вирішальний внесок у розробку детектора LIGO та спостереження гравітаційних хвиль» ^[6]
		Баррі Баріш	США	
		Кіп Торн	США	

Лазерний інтерферометр LIGO складається з двох сталевих вакуумних трубок довжиною 4 км (2,5 милі) і шириною 1,2 м, розташованих у формі «L» (лазер LIGO проходить через ці плечі).

Гравітаційні хвилі надають новий спосіб спостереження за Всесвітом, дозволяючи вивчати об'єкти і події, які не випромінюють світло, як, наприклад, чорні діри.

Якщо Сонце зникне, то Земля ще 8 хв буде обертатися навколо пустого місця (час пробігу гравітаційної хвилі)

Бозон Хіггса

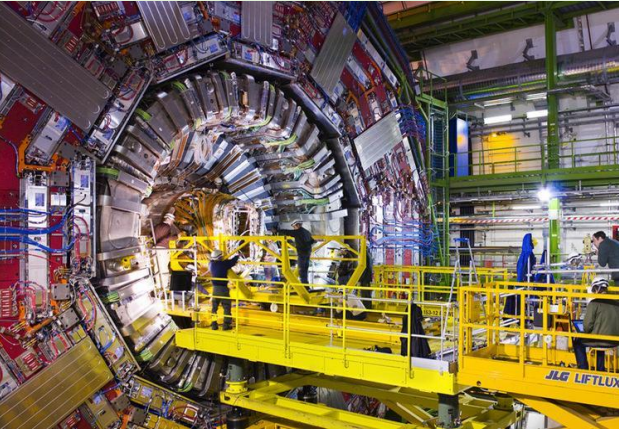
Активация Windows

— це квантова частина, передбачена теоретично ще в 1960-х роках британським фізиком Пітером Хіггсом та іншими вченими. Вона виникає в результаті взаємодії частинок з полем Хіггса, яке пронизує весь простір. Завдяки цій взаємодії частинки набувають маси.

Відкриття бозона Хіггса було здійснено в рамках експериментів на Великому адронному колайдері (ВАК = \$6 500 000 000) — найбільшому у світі прискорювачі частинок, розташованих у CERN, Європейській організації з ядерних досліджень, яка розташована на кордоні Швейцарії та Франції. ВАК запускає пучки протонів на колосальну швидкість і зіштовхує їх один з одним, створюючи умови, схожі на ті, що існували в перші мікросекунди після Великого вибуху.

Photograph: Maximilian Brice © 2008 CERN

2013		Франсуа Англєр Бельгія	«за теоретичне відкриття механізму, який допомагає нам розуміти походження маси субатомних частинок й існування якого було доведено виявленням передбаченої елементарної частинки в експериментах ATLAS і CMS на Великому адронному колайдері в ЦЕРН» ^[2]
		Пітер Хіггс США	

4 липня 2012 року дві незалежні дослідницькі групи, ATLAS і CMS, що працюють на ВАК, оголосили про видачу нових частинок з властивостями, що відповідають передбаченому бозону Хіггса. Ймовірність того, що цей результат був випадковим, була надзвичайно малою, що дозволило оголосити про відкриття

Відкриття бозона Хіггса підтвердило Стандартну модель фізики елементарних частинок, яка описує фундаментальні взаємодії у Всесвіті.

Це відкриття дає можливість краще розуміти природу маси та механізмів, що створюють структуру нашого Всесвіту.

Надпровідність при кімнатній температурі

У 2019 році група вчених під керівництвом Ранія Діаса та Ігоря Ціліна з Університету Лас-Вегаса повідомила про експеримент, у якому вдалося досягти надпровідності температури, що значно наближається до кімнатної, ніж у попередніх дослідженнях.

Для цього використовували гідрат лантану (LaH_{10}), який піддавав високому тиску (понад 170 гігапаскалів) і охолоджував до температури приблизно -23°C (250 Кельвінів). Це було на той час рекордом у температурі, при якій спостерігалася надпровідність.

Важливість відкриття

Експеримент 2019 року поставив кілька кроків у пошуку матеріалів, здатних продемонструвати надпровідність при ще вищих температурах, можливо, навіть при кімнатній температурі без екстремальних умов. Це могло б революціонізувати багато галузей, включаючи енергетику, транспорт і медицину, сприяти більш ефективній передачі електроенергії, створенню потужних магнітних полів для медичних МРТ та розвитку магнітної левітації для транспорту.

Наступні кроки

Після цього відкриття науковці продовжують досліджувати інші складні гідрати та інші матеріали, які можуть демонструвати надпровідність при високих температурах та менш екстремальних умовах. Хоча надпровідність при кімнатній температурі в умовах нормального тиску поки що не досягнута, цей напрямок обіцяє дослідити суттєві прориви в майбутньому.

Таким чином, 2019 рік відзначився прогресом у дослідженнях надпровідності, що наблизило нас до можливого створення практично застосовуваних високотемпературних надпровідників.

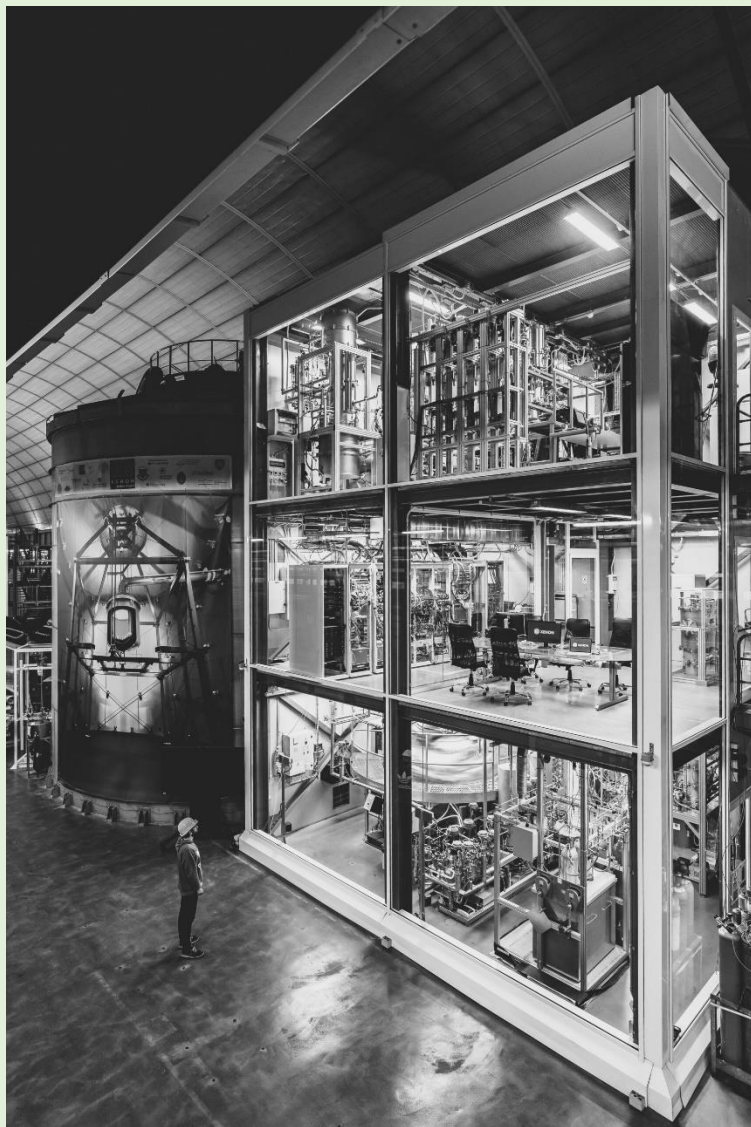
Дослідження темної матерії (2020)

Темна матерія може бути баріонною або небаріонною.

Баріонна матерія складається з протонів, нейтронів та електронів, об'єднаних в атоми. В якості темної матерії можуть слугувати наступні **баріонні тіла**: масивні астрофізичні компактні об'єкти гало до яких належать тьмянні коричневі карлики, нейтронні зірки, чорні діри або планети-сироти, що не прив'язані гравітаційно до жодної зірки. Якраз вони можуть створювати ефект додаткової маси.

Щодо небаріонної темної матерії існує кілька припущень. Найголовнішими кандидатами у частинки темної матерії є **вімпи**, або слабо взаємодіючі масивні частинки (Weakly Interacting Massive Particles, WIMPs). Їхня маса має бути в десятки чи навіть у сотню разів більшою за масу протона і вони майже не проявляють себе при взаємодії зі звичайною речовиною. Як і нейтрино, вімпи беруть участь лише у двох із чотирьох фундаментальних взаємодій Всесвіту: гравітації та слабкій ядерній взаємодії, яка відповідає за розпад радіоактивних атомних ядер. Ці частинки темної речовини мають бути електрично нейтральними, тобто не будуть взаємодіяти з електромагнітним випромінюванням, тож залишатимуться невидимими. Пошуки вімпів ведуться вже кілька десятків років, але поки що не принесли результатів.

Ще одними кандидатами у частинки темної матерії є **аксіони**. Якщо вони існують, то їхня маса має бути у мільйон чи навіть мільярд разів меншою за масу електрона. За таких низьких мас вони мали б величезну густину в ранньому Всесвіті. У результаті аксіони можуть поводитися скоріше не як частинки, а як поля, що призведе до гравітаційних ефектів, необхідних для пояснення темної матерії. Ці гіпотетичні частинки також можуть вирішити ще одну відому фізичну проблему: їхня потенційна взаємодія з нейтронами пояснить, чому вони можуть відчувати магнітні поля, але не електричні.

У червні 2020 року учасники експерименту XENONIT (дослідницький проект по вивченню темної матерії, який проводиться в лабораторії Гран Сассо в Італії. Дослідницька лабораторія знаходиться глибоко під землею, де вчені ставлять експерименти, намагаючись виявити і дослідити частинки темної матерії. Дослідники вважають, що ці слабо взаємодіючі масивні частинки (англ. Weakly interacting massive particles – WIMP) можна виявити, якщо фіксувати рідкі ядерні розпади і збурення в закритій камері, наповненій ксеноном. Теперішній детектор складається із двофазної часової проєкційної камери)

оголосили, що зафіксували особливий сигнал, який можна пояснити наявністю аксіонів. Але результати експерименту ще потрібно підтвердити.

Докази існування темної матерії

- ✓ швейцарський астроном Фріц Цвікі помітив, що далекі галактики обертаються навколо одна одної набагато швидше, ніж це було б можливо, враховуючи їхню видиму речовину, яку можна зафіксувати за допомогою телескопів. Це означало, що насправді маса цих галактик має бути значно більшою, але з якихось причин матерія, що їй відповідає, виявилася прихованою та проявляє себе лише гравітаційно.

- ✓ У 1970-х роках астрономка Вера Рубін детально вивчила зірки у віддалених регіонах сусідньої галактики Андромеди. Ці зірки надто швидко оберталися навколо ядра галактики, хоча мали б, навпаки, уповільнюватися тим сильніше, чим далі від центра вони розташовуються. Це свідчило про те, що густина матерії у галактиках не зменшується на їхній периферії, а залишається практично незмінною,
- ✓ за допомогою гравітаційного лінзування можна вивчати розподіл темної матерії у скупченнях галактик. Зокрема, вимірюючи ступінь викривлення зображення галактики, що лежить за скупченням, яке виконує роль гравітаційної лінзи, можна виміряти його повну масу, яка буде відрізнитися від маси видимої матерії.
- ✓ Дослідження реліктового випромінювання Дослідники визначили, що середня кривизна Всесвіту дорівнює нулю, тобто паралельні прямі у ньому не перетинаються. Потім дослідники підраховали середню густину видимої речовини Всесвіту і виявилось, що її недостатньо для того, щоб його кривизна була нульовою. Знову ж таки, ці розбіжності у масі виправляє темна матерія.

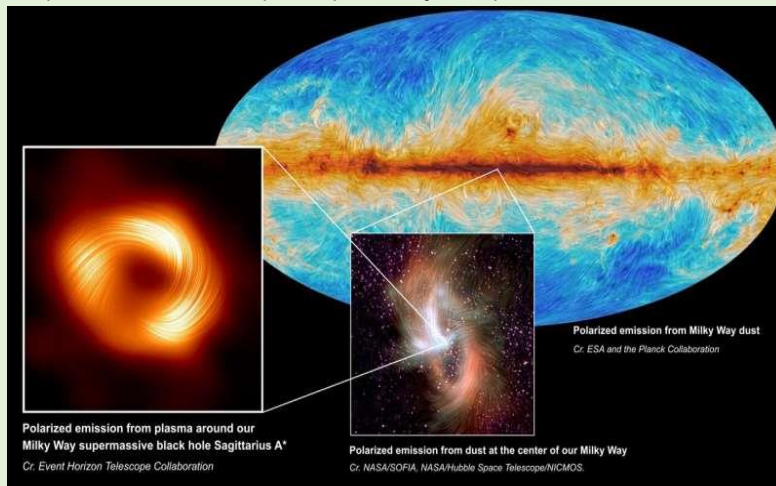
Докази існування темної енергії

Всесвіт розширюється. Це розширення та гравітація, яка виникає внаслідок наявності матерії у Всесвіті, вступають у боротьбу. Якщо маси буде достатньо, з часом розширення має зупинитися. Але дослідники з'ясували, що насправді Всесвіт не лише продовжує розширюватися, але й робить це усе швидше і швидше. Спричиняти таке прискорення має певна сила. Її назвали «Темна енергія». Є кілька гіпотез щодо її пояснення.

- ✓ Пояснення того, як простір отримує цю енергію, стосується квантової теорії. Згідно з нею, вакуум насправді наповнений віртуальними частинками, які постійно утворюються внаслідок флуктуацій (хаотичних коливань), а потім зникають. Втім, підрахунок енергії, яку можна отримати завдяки такому процесу, дає значно більші цифри, ніж потрібно для створення тієї картини, що спостерігається.
- ✓ Темна енергія може бути новим видом динамічного силового поля під назвою квінтесенція. Воно рівномірно, немов рідина, заповнює увесь простір, а його вплив на Всесвіт відмінний від того впливу, що чинять звичайна матерія та енергія.
- ✓ поняття гравітації, яке випливає з теорії відносності Айнштейна, є неправильним.

Розуміння чорних дір (2019)

Вчені отримали нове зображення надмасивної чорної діри в центрі нашої галактики, Стрільця A* (Sgr A*), використовуючи поляризоване світло. На цьому зображенні видно сильні та організовані магнітні поля, що спіралеподібно закручуються навколо чорної діри, подібно до того, як це спостерігалось навколо чорної діри M87* у 2019 році.

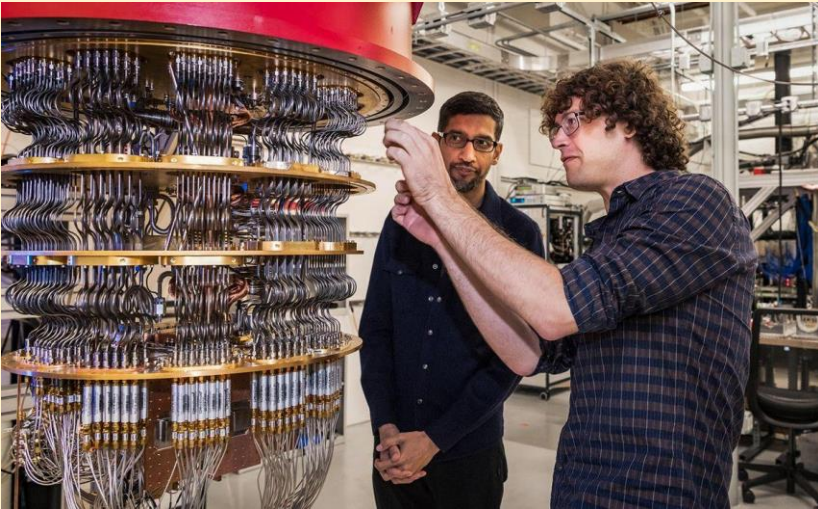

Відкриття, зроблене групою дослідників телескопа Event Horizon Telescope (ЕНТ) (проект зі створення великого масиву телескопів, який складається із глобальної мережі радіотелескопів і об'єднує дані з декількох станцій інтерферометрії з наддовгою базою по всій Землі. Метою проекту є спостереження за безпосереднім оточенням надмасивної чорної діри Стрілець A* в центрі Чумацького шляху, а також за ще більшою чорною дірою в центрі надвелетенської еліптичної галактики Мессьє 87 з кутвою роздільністю, яка сумірна з горизонтом подій чорної діри). Відкриття вказує на те, що потужні магнітні поля можуть бути спільною рисою всіх чорних дір. Зображення також натякає на наявність прихованого струменя, що виходить від Sgr A*, схожого на потужний струмінь, який спостерігається біля M87*.

Аналізуючи картину поляризації у світлі, що надходить з околиць Sgr A*, вчені можуть скласти карту структури і сили магнітних силових ліній чорної діри. Ці поля відіграють вирішальну роль у взаємодії чорних дір з навколишнім газом і речовиною. Вони можуть сприяти зростанню чорних дір, спрямовуючи матеріал всередину, а також можуть бути відповідальними за запуск потужних струменів частинок назовні.

Квантові обчислення (2019)

Корпорація Google оголосила про досягнення «квантової переваги». У компанії стверджують, що квантовий комп'ютер технологічного гіганта Sycamore зміг виконати поставлене завдання за 200 секунд, на що кращим суперкомп'ютерам сучасності знадобилося б понад 10 тис. років.

У класичних комп'ютерах одиницею інформації вважається біт, який може мати значення «0» або «1». Але її еквівалент у квантовій системі – кубіт (квантовий біт) – може бути «0» так «1» одночасно. «Це явище відкриває двері для одночасного виконання кількох розрахунків. Але кубіти повинні бути синхронізовані з використанням квантового ефекту», – йдеться в матеріалі. Процесор Sycamore працював на 53 таких кубітах.

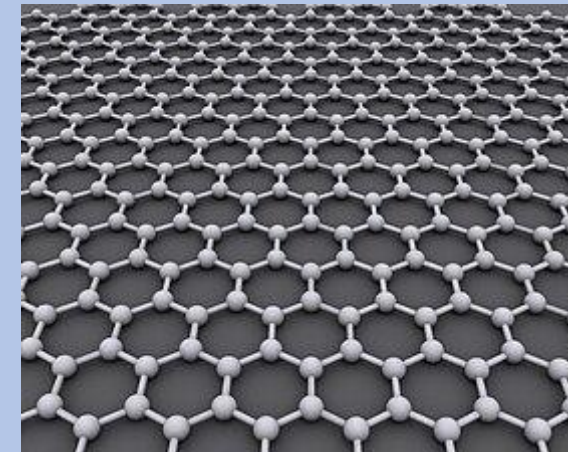
У той же час компанія IBM, яка працює над власними квантовими комп'ютерами, поставила під сумнів деякі цифри Google.

«Ми стверджуємо, що ідеальне моделювання цього ж завдання може бути виконано класичним комп'ютером за 2,5 дня і з набагато більшою точністю», – заявили дослідники IBM Едвін Педно, Джон Ганнелс і Джей Гамбетта.

Зазначають, що Sycamore не має практичного застосування – він був розроблений для того, щоб продемонструвати, що квантовий комп'ютер може працювати так, як це очікувалося, і по суті він лише згенерував набір випадкових чисел.

Відкриття графену

Графен - двовимірний аллотропний модифікація вуглецю, утворена шаром, товщиною з один атом, організованим у гексагональну кристалічну решітку. Його можна уявити, як площину, зріз графіту, відокремлений від об'ємного кристалу. Графен має величезну механічну міцність і рекордно високу теплопровідність. Надзвичайно висока рухливість електронів у ньому робить графен перспективним матеріалом для використання в самих різних областях, зокрема, як майбутню основу наноелектроніки та можливу заміну кремнію в інтегральних мікросхемах.

Графен був відкритий в 2004 Андрієм Геймом та Костянтином Новосьоловим із Манчестерського університету. За це відкриття Гейм та Новосьолов були нагороджені Нобелівською премією з фізики за 2010.

2010		Андрій Гейм	Нідерланди	«за експерименти з двовимірним матеріалом графеном».
		Костянтин Новосьолов	Велика Британія, Росія	

Перспективи використання графену.

- ✓ На основі графену вже створено надчутливі сенсори (можуть виявляти присутність одного електрона), біосенсори, мініатюрні конденсатори високої ємності, швидкодіючі елементи енергонезалежної пам'яті нового покоління, модулятори випромінювання, прозорі сенсорні екрани з діагоналлю понад 80 см.
- ✓ Обнадійливими є перші спроби застосування графену в медицині (зокрема при лікуванні пухлин).
- ✓ Фірмою IBM створено польові транзистори на основі графену зі швидкодією в 100 ГГц.
- ✓ Використання в акумуляторах. Так, у листопаді 2017 року Samsung Electronics оголосила про розробку нових акумуляторів для смартфонів, що можуть заряджатися всього за 12 хвилин, на відміну від звичайних, які заряджаються близько години-двох
- ✓ Британські вчені використали графен для побудови безпілотників Juno і у липні 2018 презентували його на виставці North West Aerospace Alliance. Завдяки новітньому матеріалу безпілотник може літати в грозу, оскільки, за словами розробників з Університету Центрального Ланкаширу (UCLan), що у Великій Британії, розряди блискавки просто розпорозаються по фюзеляжу. Також перевагами є менша вага дрона і захист від намерзання.
- ✓ Графен як джерело енергії. Атоми графену пульсують відносно один одного. Якщо розмістити електроди з обох сторін секції такого графену то на них виникне електричний потенціал. Тобто матимемо графеновий генератор. Згідно з розрахунками, граф розміром 10x10 мікрон графену має потужність в 10 мікроватів. Враховуючи, що на шпильковій голівці може поміститися цілих 20 000 таких квадратів, подібна "електростанція" виглядає реальною. Одержаної потужності при кімнатній температурі буде достатньо, щоб забезпечити енергією маленький гаджет – наприклад, наручний електронний годинник. У майбутньому подібний спосіб отримання енергії може привести до створення біоімплантів та безпаливних джерел енергії

Штучний інтелект

Хоча ШІ - це суто інформатика, роботи в цій галузі наблизили появу справді вражаючих можливостей, що дозволяють осмислити великі обсяги даних і знайти далеко неочевидні та закриті від поглядів висновки. Це дасть поштовх в усіх природничих науках, включаючи фізику.

Список використаних джерел:

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%BD>
2. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%27%D1%8E%D1%82%D0%B5%D1%80
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8_%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%27%D1%8E%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2
4. <https://www.epochtimes.com.ua/novyny-nauky/grafen-mozhe-zminyty-nash-svit-9-cikavyh-naukovyh-idey-l26925>
5. https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/7430/1/tezi-l%2072%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%20%D0%94_467-468_%D0%90%D0%BA%D1%81%D1%8C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2.pdf
6. <https://reporter.zp.ua/linijnij-optichnij-kvantovij-kompyuter-l-uk.html>
7. <https://chatgpt.com/> (пошукові запити для статті)

Алла ЛАНОВЕНКО,

к.пед.н., консультантка КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради»

Реалізація проєкту «Collaboration for Innovation» в Спільноті вчителів іноземних мов Вінницької МТГ

Проєкт «Collaboration for Innovation» імплементувався Центром професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради за ініціативи консультантки Центру та координаторки Спільноти вчителів іноземних мов Вінницької міської територіальної громади, к.пед.н. Лановенко А.О.

Кожен вчитель без виключень змушений долати складнощі та виклики сьогодення. Для того щоб бути професіоналом потрібно постійно навчатись та розвиватись. Одним із дієвих шляхів підвищення кваліфікації, професійної майстерності вчителя є взаємодія в професійній спільноті (“peer-to peer”), де разом з колегами, в колі своїх однодумців відбувається обмін ідеями, досвідом, здобутками, інноваціями, можна вдосконалювати або змінювати свої підходи до навчання учнів або до певних його аспектів, впроваджувати здобуті знання в свою щоденну професійну діяльність. Адаже постійно з’являються нові технології, методики, прийоми, онлайн інструменти та засоби, які вчителям хотілось би вивчити та використовувати в роботі під час офлайн, онлайн або змішаного навчання.

Сьогодні неможливо уявити педагога, який не розвивається, не навчається і не йде в ногу з часом. Тому виникла ідея реалізувати проєкт “Collaboration for Innovation” в Спільноті вчителів іноземних мов Вінницької МТГ.

Головні завдання проєкту “Collaboration for Innovation” :

- ✓ інтенсифікувати взаємодію закладів загальної середньої освіти в рамках роботи професійної спільноти вчителів іноземних мов Вінницької МТГ;
- ✓ сприяти розвитку професійних компетентностей вчителів іноземних мов;
- ✓ сприяти взаємодії вчителів на рівні peer-to peer, тобто рівний-рівному, обміну сучасними прийомами і методами навчання, інноваційними і цифровими технологіями для ефективної освітньої діяльності;
- ✓ сприяти вивченню кращих педагогічних практик в галузі іншомовної освіти;
- ✓ зібрати, узагальнити та створити базу даних ефективних сучасних інноваційних практик викладання іноземних мов за матеріалами проєкту;
- ✓ сприяти розповсюдженню та використанню нових педагогічних технологій, прийомів, методів та засобів навчання іноземних мов вчителями іноземних мов у своїй професійній діяльності з метою підвищення ефективності освітнього процесу.

Є багато різноманітних технологій, методів, прийомів роботи, які використовують вчителі в своїй щоденній роботі. Деякі вчителі більше спираються на традиційні методи навчання, а інші постійно вивчають щось нове та впроваджують інноваційні підходи в своїй роботі. Є також актуальні теми, які хвилюють вчителів іноземних мов сьогодні, як-от: реформа НУШ в загальній середній освіті, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований підходи до навчання, інтегровані курси, STEAM-навчання, штучний інтелект у навчанні, нові освітні технології, постійно оновлюються засоби онлайн навчання, з’являються нові методики викладання та інше. Нині актуальними є напрямки психологічної підтримки всіх учасників освітнього процесу, активно впроваджується програма соціально-емоційного та етичного навчання (СЕЕН), розробляються нові методики психоемоційної підтримки вчителів та учнів. Багато учнів знаходяться за кордоном, тому змінюються форми здобуття освіти, адже учні повинні навчатись як в школах за кордоном, так і продовжувати навчання в наших українських школах.

Тому для вчителів завжди був і є актуальним обмін досвідом, новими підходами, методами та прийомами навчання, де кожен вчитель може побачити і зрозуміти що робить він, а що роблять інші вчителі.

Отож, для реалізації проєкту "Collaboration for Innovation" було створено динамічну групу вчителів -координаторів, які є представниками від закладів загальної середньої освіти ВМТГ і виявили бажання бути учасниками проєкту.

У жовтні минулого року ми зібрались на інформаційну зустріч з вчителями-координаторами і обговорили основні етапи впровадження проєкту та функції учасників проєкту. Вчителям було запропоновано тематику заходів в рамках проєкту, виходячи з актуальності тем сьогодення, які вони обговорювали з вчителями кафедр іноземних мов ліцеїв. Згодом разом з вчителями –координаторами ми узгодили теми, план та графік реалізації проєкту. Хочу наголосити, що участь у проєкті була добровільною. Таким чином, на початковому етапі було заявлено 16 закладів освіти – учасників проєкту, а до фінішу прийшли 13 закладів загальної середньої освіти міста, а саме:

- ✓ Комунальний заклад "Вінницький ліцей №2"
- ✓ Комунальний заклад "Вінницький ліцей №3 ім. М. Коцюбинського"
- ✓ Комунальний заклад "Вінницька початкова школа №5"
- ✓ Комунальний заклад «Вінницький ліцей №7 ім.Олександра Сухомовського»
- ✓ Комунальний заклад "Вінницький ліцей №10"
- ✓ Комунальний заклад "Вінницький ліцей №12"
- ✓ Комунальний заклад "Вінницький ліцей №15"
- ✓ Комунальний заклад «Вінницький ліцей №22»
- ✓ Комунальний заклад «Вінницький ліцей №29»
- ✓ Комунальний заклад "Вінницький ліцей №31"
- ✓ Комунальний заклад "Вінницький ліцей №32"
- ✓ Комунальний заклад "Вінницький ліцей №35"

- ✓ Приватний дитиноцентризований заклад загальної середньої освіти
- ✓ I-III ступенів "Хаб Скул".

У рамках проєкту проводились офлайн та онлайн заходи, у форматах міні-едкемпу, семінарів-практикумів, майстерок, ігрових занять, тренінгів, проєктної роботи, роботи в групах та інших. Під час заходів розглядалися актуальні теми для професійного розвитку вчителів іноземних мов, а саме:

Практичні методи і прийоми роботи вчителів іноземної мови в НУШ: навчання читання, письма, говоріння під час уроків, ігри, театр, арт-технології, досвід роботи в інклюзивних класах, формування ключових компетентностей у початковій школі з демонстрацією елементів уроку, досвід роботи в 5-6 класах НУШ, створення і використання хмар слів, детальний майстер-клас по створенню вебквестів на платформі <https://vseosvita.ua>.

Інноваційні ресурси професійного розвитку вчителя іноземної мови: нові підходи і можливості: гейміфікація, штучний інтелект в роботі вчителя (<https://chatgpt.com>, smart-технології (<http://answergarden.com>; www.tricider.com, www.ourboox.com, <https://www.thinglink.com/edu>, <https://strawpoll.com/>, <https://bookcreator.com/teachers>, <https://padlet.com>, <https://www.socrative.com> та інші.

Реалізація одинадцяти компетентностей НУШ на уроках англійської мови: <https://wordwall.net/uk>, віртуальні музеї <https://www.vangoghmuseum.nl/en>, <https://www.vyond.com>, <https://ttsmp3.com>, <https://flipgrid.com>, <https://www.mindmup.com>, <https://www.gamestolearningenglish.com>, <https://enghub.pro/all-materials>, <https://www.learningchocolate.com>, <https://dashboard.blooket.com/discover>, <https://www.englishteachingzone.com>, <https://poodll.com/poodll-languages/plugin-poodll-wordcards>.

Практичне впровадження ефективних онлайн інструментів на уроці англійської мови з використанням комунікативного підходу: <https://www.educaplay.com>, <https://talken.cloud>, штучний інтелект

<https://app.conker.ai>, платформа <https://vchymo.com>, е-ресурси для побудови уроку доступ на сайті :

https://cprvmr.edu.vn.ua/com_pages/inozemni_movy; віртуальні цифрові дошки <https://linoit.com>; <https://padlet.com>.

Формувальне оцінювання на уроках іноземної мови: техніки формувального оцінювання, приклади формувального оцінювання під час формування навичок сприймання на слух, писемної взаємодії, читання, інструменти самооцінювання в 5-6 класах НУШ: доступ на сайті: https://cprvmr.edu.vn.ua/com_pages/inozemni_movy, можливості штучного інтелекту для викладання англійської мови <https://chatgpt.com>.

Національно-патріотичне виховання на уроках іноземних мов: доступ на сайті: https://cprvmr.edu.vn.ua/com_pages/inozemni_movy.

Створення інтерактивних вправ на онлайн порталі <https://www.liveworksheets.com>.

Вивчення місцевої громади через інтерактивне навчання іноземних мов -презентація інтерактивного посібника англійською мовою "Vinnytsia: from past to present", в якому зібрано матеріали про Вінницю, які представлені в шести різних рубриках: загальна інформація про наше місто, історія Вінниці, сучасна Вінниця, визначні місця Вінниці, відомі особистості Вінниці, після кожної рубрики пропонуються розроблені завдання для перевірки знань учнів: https://cprvmr.edu.vn.ua/com_pages/inozemni_movy та як скористатись вебзастосунком зі штучним інтелектом <https://character.ai>.

Розвиток цифрових компетентностей під час уроку англійської мови: <https://prezi.com>, <https://support.edpuzzle.com>, онлайн-дошка <https://milanote.com>, <https://www.storyboardthat.com/storyboard-creator>, <https://www.pixton.com/welcome>.

Практичні ідеї впровадження комунікативного підходу на уроках іноземних мов (8 комунікативних «warm-up activities» для уроку, як зробити урок комунікативним під час навчання говоріння, читання (талант-шоу "Got Talent"), аудіювання і письма, алгоритм використання пісень під час уроків англійської мови <https://www.youtube.com/watch?v=8zvZ5ENQ7ys>.

Формування і розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови: стратегія вчителя для розвитку критичного мислення, найбільш захоплюючі прийоми заохочення учнів до критичного мислення в початковій та старшій школі, RED Model, цифрові інструменти для розвитку критичного мислення www.tricider.com.

Предметно-мовне інтегроване навчання іноземних мов в початкових класах: приклади CLIL проєктів інтегрованого навчання, а також робота з: <https://www.menti.com>, <https://quizizz.com>, <https://sketch.metademolab.com>, <https://app.twee.com/>, www.canva.com.

Кейс сучасного вчителя іноземної мови: практичні матеріали для уроку <http://surl.li/uszwo>, аналіз підручників з англійської мови, онлайн інструменти зі штучним інтелектом <https://gamma.app>, <https://twee.com>, комунікативні практики для розвитку говоріння, завдання НМТ з англійської мови та інше.

Всі матеріали заходів доступні для вивчення на сторінці професійної Спільноти вчителів іноземних мов Вінницької МТГ на сайті КУ «ЦПРПП ВМР» за покликанням: <https://cprvmr.edu.vn.ua>.

Це була ефективна та продуктивна взаємодія, яка сприяла розвитку професійних компетентностей вчителів іноземних мов, інтенсифікації взаємодії закладів загальної середньої освіти в рамках роботи професійної спільноти вчителів іноземних мов Вінницької МТГ, обміну досвідом, інноваційними, цифровими технологіями, інструментами, ресурсами, сучасними прийомами і методами навчання для ефективної освітньої діяльності, вивчення кращих педагогічних практик в галузі іншомовної освіти і впровадженню їх в роботу вчителів іноземних мов з метою підвищення ефективності освітнього процесу під час навчання іноземних мов.

Завдяки такій співпраці ми досягли мети та очікуваних результатів проєкту, а саме:

- ✓ Розвиток та вдосконалення професійних компетентностей вчителів іноземних мов;
- ✓ Професійна взаємодія вчителів іноземних мов за принципом «peer-to-peer» (рівний- рівному);
- ✓ Формування здатності до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками професійних груп різного рівня (соціальна компетентність)
- ✓ Формування здатності до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування колег до досягнення спільної мети (лідерська компетентність)
- ✓ Формування здатності до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності (підприємницька компетентність)
- ✓ Психоемоційна підтримка вчителів іноземних мов під час війни.

У проєкті взяли участь 68 спікерів - вчителів іноземних мов та вчителів-координаторів закладів освіти. Це вчителі, які постійно розвиваються самі і прагнуть розвивати інших. Отже, наші зіркові спікери та вчителі – координатори проєкту:

Заклад ЗСО	Спікери - вчителі іноземних мов ЗЗСО
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №2»	Колесник Ганна Ярославівна Хуторна Наталя Володимирівна
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №3 ім. М. Коцюбинського»	Рихлінська Оксана Сергіївна Дусик Оксана Володимирівна Юрченко Ольга Вікторівна Арцибашева Марія Сергіївна Троян Ганна Володимирівна Шлапак Ірина Миколаївна
Комунальний заклад «Вінницька початкова школа №5»	Херсон Валентина Борисівна Саламаткіна Іванна Ростиславівна
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №7 ім.Олександра Сухомовського»	Ладияк Олександр Стефанович Гузовська Вікторія Маріонівна Данилюк Ольга Анатоліївна

	Кац Руслана Мойсеївна Кривонос Ірина Анатоліївна Кудлаєнко Юлія Віталіївна Матвієнко Лілія Олександрівна Мішук Марина Сергіївна
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №10»	Панібратюк Лариса Ігорівна Пухтіцька Наталія Олександрівна
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №12»	Родомська Наталія Миколаївна
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №15»	Мальська Діна Миколаївна Вержук Алла Петрівна
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №22»	Сіленко Тетяна Валентинівна Гарбузко Наталія Григорівна Заверюха Олена Василівна Кулібаба Антон Сергійович Божок Наталія Володимирівна Тромсюк Тетяна Анатоліївна
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №29»	Гайдаєнко Тетяна Олександрівна Герасимчук Інна Антонівна Рибанюк Оксана Іванівна Коломійчук Інна Михайлівна Триандофілова Інна Олексіївна Скаблюк Олена Юріївна Красавцева Олена Анатоліївна Ядров Андрій Леонідович Ярема Ірина Олексіївна Любунь Юлія Олександрівна Федоренко Дар'я Дмитрівна Базяка Діана Олегівна
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №31»	Яремко Людмила Вікторівна Мілінчук Наталія Михайлівна

	Ігнашкіна Оксана Миколаївна Ольхович Інна Анатоліївна
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №32»	Терлецька Інна Василівна Ішук Марина Іванівна Тушевська Олена Борисівна Розуман Катерина Василівна Прокопець Марина Леонідівна Чверкун Ірина Володимирівна Коломієць Олена Ігорівна
Комунальний заклад «Вінницький ліцей №35»	Сівакова Ольга Святославівна Оринянська Наталія Ігорівна Козачук Ірина Михайлівна Мандрик Наталія Сергіївна Пачос Вікторія Федорівна Войтюк Людмила Василівна Грогуль Олена Василівна Ліваковська Наталія Василівна Томчук Марина Сергіївна
Приватний дитиноцентризований заклад загальної середньої освіти I-III ступенів "Хаб Скул"	Москаленко Михайло Віталійович Ревтова Ганна Василівна П'ятак Алла Володимирівна Захаревич Наталія Василівна

Всі вищезазначені вчителі іноземних мов отримали подяки та сертифікати підвищення кваліфікації від Центру професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради.

Під час зустрічі щодо підведення підсумків реалізації проєкту, серед вчителів Спільноти було проведено опитування з метою збору відгуків щодо недоліків та переваг впровадження проєкту. Загалом вчителі дуже схвально коментують такий вид взаємодії та відзначають, що дуже зручно,

що всі корисні матеріали проєкту сконцентровані і розміщені координаторкою проєкту на сторінці Спільноти вчителів іноземних мов на сайті Центру і, головне, вони завжди доступні! Але разом з тим, деякі вчителі зазначають, що інтенсивність проведення заходів була занадто високою і не було можливості відвідати всі заходи в рамках проєкту. В цілому, всі учасники проєкту зауважили, що отримали корисні матеріали для роботи і натхнення для подальшого професійного розвитку. Такий взаємообмін інформацією спонукає до пошуку нових підходів у досягненні навчальних цілей, це вихід за межі стандартів та можливість використати нові методи та прийоми, які мотивуватимуть учнів до навчальної діяльності та до вивчення іноземних мов зокрема. Адже основною метою, що покладена в основу впровадження інноваційних технологій навчання є створення ситуації успіху, сприятливих умов для повноцінної діяльності кожної дитини під час навчання та вивчення іноземних мов. Тому реалізація проєкту «Collaboration for Innovation» в Спільноті вчителів іноземних мов ВМТГ відповідає потребам і вимогам сьогодення та, в кінцевому рахунку, сприяє підвищенню якості навчання іноземних мов під час освітнього процесу.

Висловлюємо подяку адміністраціям всіх закладів освіти, які взяли участь у проєкті «Collaboration for Innovation», вчителям-координаторам і кафедрам вчителів іноземних мов закладів та всій Спільноті вчителів іноземних мов Вінницької МТГ за підтримку ідеї впровадження проєкту, активність, ініціативність та бажання розвиватись і розвивати інших. Сподіваємось на подальшу співпрацю, взаєморозуміння та підтримку!

Олександр ШОСТАК,

консультант комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради»

Черлідінг. Від групи підтримки до яскравого спортивного дійства

Важливу роль у розвитку духовної культури людини відіграє здоровий спосіб життя. Тільки дотримуючись здорового способу життя, людина може повністю реалізувати вольові якості та легко переносити труднощі, стресові ситуації, формувати сприятливий психологічний клімат у колективі.

Навколишній світ багатий і різноманітний у своїх проявах. Він надає величезні можливості для гармонійного розвитку особистостей. Сучасні діти ростуть і розвиваються в епоху штучного інтелекту, де комп'ютери, ноутбуки, смартфони і телефони притягують їх увагу, утримуючи перед монітором, знижуючи у підлітків зацікавленість до фізичних вправ, зменшуючи їх рухову активність і як наслідок погіршують здоров'я, фізичну і функціональну підготовленість. Вже давно доведено вченими всього світу, що кожна дитина повинна займатися спортом. А як вибрати для себе те, що буде не тільки корисно, але й цікаво. Адже досягти високих результатів можна тільки тоді, коли є бажання, інтерес. Багато хто навіть не знає, що в даний час існують такі види спорту, де не потрібно певних параметрів росту, ваги, фізичних даних, де практично не існує відбору, а головне немає вікового бар'єру. Таким видом спорту є черлідінг.

Черлідінг – вид спорту, що поєднує елементи спеціально підібраних фізичних вправ (танці, гімнастика, акробатика) і методичних прийомів, що застосовуються для зміцнення здоров'я, гармонійного фізичного розвитку

В основу філософії черлідінгу закладені ідеї здорового способу життя. Вона направлена на досягнення сприятливого зовнішнього вигляду тих, хто займається. Крім цього, черлідер повинен дотримуватися ряд морально-етичних норм. Адже черлідери завжди в центрі уваги, на них спрямовані тисячі очей глядачів, вони є прикладом для наслідування для дітей і однолітків. Все це обумовлює вести здоровий спосіб життя, звичку правильно харчуватися, мати акуратний і спортивний зовнішній вигляд. При цьому черлідінг є інноваційним видом рухової активності. Отже, елементи черлідінгу можна використовувати для залучення студентської молоді до занять фізичною культурою і спортом, активного способу життя. Також заняття черлідінгом дозволять сформувати основи здорового способу життя у підростаючого покоління.

Черлідінг відомий усім як танці дівчат із помпонами на спортивних аренах під час матчів. Правильним буде назвати такі виступи – групою підтримки. Поштовхом до появи чирлідінгу став розвиток американського футболу. На іграх цього виду спорту з'явилися групи підтримки. Черлідінг завжди був людським видом спорту. В перекладі з англійської слово “cheerleading” можна трактувати як “схвальний вигук, що веде вперед”. В нас ще заведено називати команди черлідерів “групами підтримки”, бо саме з цього все й почалося в середині 19 ст. у США. Вболівальниками, що активно підтримували свої команди були лише молоді чоловіки. Швидко подібні групи підтримки з'явилися в багатьох американських навчальних закладах. Перший клуб груп підтримки було організовано в Нью Джерсі в Принстонському Університеті в 1865 році, там пролунала і перша кричалка. Але роком зародження черлідінгу все ж прийнято вважати 1898 і саме в цьому році офіційне поняття «черлідінг» було зареєстровано.

Все почалося з шалених емоцій вболівальників, які підтримували улюблені команди. Ритмічні рухи, рифмовані вигуки, позитивні враження: все це поступово почало переростати в окремий вид спорту. Сьогодні слово “черлідінг” асоціюється з красивими дівчатами, запальними

танцями, акробатичними трюками. Нерідко групи підтримки виступають цікавіше за самі команди.

В американських коледжах та університетах того часу стрімко розвивалися командні види спорту, особливо американський футбол. Кількість глядачів та розмір стадіонів зростали, тому черлідери своїми вигуками підтримували команду та заохочували глядачів вболівати активно. Згодом це заняття перетворилося на своєрідну форму контролю натовпу та спрямування емоцій в потрібне русло. Офіційною датою заснування черлїдингу вважають 2 листопада 1989 року. Першими черлідерами стали шестеро студентів University of Minnesota. На початку 20 ст. черлїдинг став для студентів однією з позакласних програм. Черлідери грали роль своєрідних представників своїх навчальних закладів. Вони мали такі риси характеру, як лїдерство та дисциплїнованість. Та не поступалися спортивною формою гравцям своїх команд.

В 1923 році в тому ж таки University of Minnesota дівчатам дозволили приєднатися до команд з черлїдингу. Але більшості американських навчальних закладів знадобилося ще понад 10 років, щоб призвичаїтися до гендерного нововведення. Ситуація значно змінилася в 40-их роках минулого столїття, коли багато молодих хлопцїв пішли на Другу світову війну. Саме тоді черлїдинг став переважно жіночим видом спорту. Коли ж чоловіки повернулися з фронту, в черлїдинг були додані такі елементи, як повороти і закручування. Гїмнастичні елементи, як правило, виконувалися чоловіками, в той час, як дівчата танцювали, це і поклато початок утворенню танцювальних команд (данс-команди). У 1948 році Лоренс Харкї Харкїмер (засновник індустрїї груп підтримки) організував перший табір для черлідерів. Це відбулося в Університеті Хантсвіллї Сем Хьюстон, де взяли участь 52 дівчини. Тодї ж була заснована перша черлїдингова організація «Національна Органїзація Черлїдингу». У 1950-х роках черлідери стали проводити в колледжах спеціальні семінари, на яких викладали всім охочим основи цього виду спорту

Згодом ролї розділилися: хлопцї грали в футбол, а дівчата створювали групи підтримки. Статистика показує, що в наш час 97% черлідерів США — ученицї шкіл, коледжів та університетів. Ще в 50-их роках минулого

столїття в США почали виникати школи професійної підготовки черлідерів, де поступово надавали перевагу дівчатам. Поєднання акробатики з танцювальними рухами, яскраві костюми, красиві спортивні фігури та елементи шоу дали змогу руху вболівальників перерости в окремий вид спорту. Популярність черлїдингу розрослася по всьому світу.

Сучасний вініловий помпон винайшов Фред Гастофф в 1965 році, і представив Міжнародній Органїзації Черлїдингу. «Bruin High Step» стиль програми з помпонами був удосконалений черлідерами з UCLA і Міжнародною Органїзацією Черлїдингу. У 1967 році було вирішено скласти щорічний рейтинг «10 Кращих Коледжських Команд з Черлїдингу», щоб визначити претендентів на участь в конкурсі «Черлїдер Усієї Америки», що проводиться за ініціативою Міжнародної Органїзації Черлїдингу.

На початку 70-х рр. черлїдинг стає все більш популярним. Окрім того, що черлідери виступають на іграх з футболу і баскетболу, групи підтримки тепер з'являються і на шкільних спортивних змаганнях, іноді вибирають декілька різних команд для участї в змаганнях з боротьби, легкої атлетики і плавання. Перша телетрансляція Чемпіонату з Черлїдингу серед Команд Коледжів, організована за ініціативою Міжнародної Органїзації Черлїдингу, відбулася навесні 1978 року на каналі CBS-TV. У 1980 році були встановлені офіційні стандарти і правила безпеки, які забороняли деякі травмонебезпечні перекиди і піраміди. Нині черлїдинг в США став надзвичайно престижним заняттям.

У 1995 році була заснована Європейська асоціяція черлїдингу (ECA), яка взяла у свої руки керівництво рухом черлідерів в Європі. На даний момент в Європейську асоціяцію черлїдингу входять 10 країн: Німеччина, Фінляндія, Австрія, Швеція, Словенія, Норвегія, Польща, Великобританія, Росія та Україна. Перший чемпіонат Європи з черлїдингу відбувся у 1995 р. в Німеччині, в місті Штутгарті. Нині в черлїдингу через рік в кожній віковій категорії проводяться чемпіонати Європи і Світу. Спортсмени черлідери діляться на команди за віковою ознакою: діти, юніори і дорослі. З кожною командою працює тренер з черлїдингу і, в міру необхідності, тренери фахівцї. Заняття черлїдингом неможливі без хорошої

загальнофізичної підготовки, артистичних даних, сили волі і завдатків лідера.

Всеукраїнська Федерація черлідінгу офіційно зареєстрована в нашій країні 24 листопада 2004 року. Вона є повноправним членом Європейської Асоціації Черлідінгу (штаб-квартира – Стокгольм, Швеція) і членом Міжнародного Черлідінгового Союзу (штабквартира – Мемфіс, США). 22 лютого 2005 року Наказом Держкомспорту України № 419 черлідінгу було надано статус виду спорту, офіційно визнаного в Україні. 15 жовтня 2005 року в Харкові відбувся перший чемпіонат країни з черлідінгу. В Україні правила проведення змагань були розроблені в Харківській академії фізкультури, і тільки після їх затвердження, ентузіастам нового руху дозволили влаштувати перший чемпіонат України. У першому чемпіонаті взяли участь більше 14 команд з Києва, Одеси, Полтави, Сум, Дніпропетровська, Харкова, Ужгороду і Луганська. Черлідінг в Україні при належній підтримці стає з кожним роком популярним, доступних і недорогих видів спорту, завдяки видовищності, емоційності і красі здатний захопити хлопців і дівчат, надає можливість кожному учасникові групи продемонструвати свої здібності, акцентувати свої сильні сторони

Команда повинна бути одягнена в єдину форму, відповідну стандартам черлідінгу. Для костюмів повинна використовуватися м'яка еластична тканина, що не заважає активних рухів. Не дозволяється використання знімних частин костюмів і не допускається зняття одягу під час виступу. Нижня білизна не повинно бути видно. Нижньою частиною уніформи можуть бути спідниці, шорти або штани. Верхня частина – топ, легка куртка, жилет тощо. Костюми команд вікової категорії «юніори» повинні повністю закривати живіт в положенні «стоячи, руки витягнуті уздовж тіла і притиснуті до боків» і не повинні бути зухвалими. Тільки один логотип спонсора розміром з кредитну карту може бути розміщений на костюмі учасників. Всі члени команди, як під час змагань, так і під час переглядів повинні використовувати спортивне взуття на міцній підшві, переважно – щільно зашнуровані кросівки. У номінації Чир-ДАНС дозволяється взуття для джазу, танців або взуття з текстилю, а так само гімнастичні полутапочки. Спортсмени повинні використовувати тільки дозволені види взуття, як під час змагань, так і під час переглядів. Забороняється

використовувати взуття на високих підборах або платформі. З метою дотримання техніки безпеки під час виступу забороняється носити ніякі ювелірні прикраси (кільця, сережки, ланцюжки та ін.). Будь-які аксесуари, наприклад використовувані для закріплення зачіски, повинні бути тугими, м'якими і плоскими, щільно закріплюють волосся. Зачіски повинні бути акуратними; довге волосся (нижче лінії плечей) повинні бути прибрані з лиця і зібрані в хвіст або «пучок». Для всіх номінацій, окрім номінації Чир-ДАНС заборонені шпильки і невидимки. Окуляри, слухові апарати та інші медичні предмети не можна використовувати під час виступів.

Як спорт високих досягнень, черлідінг за короткий час досяг значних успіхів. Такий успіх пояснюється тим, що цей вид спорту немає вікових обмежень, у спортивних командах можна зустріти учасників від шести років до сорока, а в збірній Японії беруть участь шістдесятирічні жінки. Історія розвитку черлідінгу в Україні займає виключно короткий проміжок часу, але це не перешкодило досягти істотних успіхів у світових змаганнях. Друга складова – масовість черлідінгу – залишається ще недостатньою. Це пояснюється цілим рядом об'єктивних причин, які, поза сумнівом, найближчим часом будуть усунені. Структуру дій змагань черлідерів складають такі основні компоненти, як складність і техніка виконання програми, хореографія (композиційна побудова, виразність, оригінальність, динамічність), синхронногрупова діяльність (взаємодія, переміщення), робота з помпонами (номінація чер-данс). Результат складних взаємодій усіх цих компонентів і визначає оцінку змагання.

Черлідінг – один з різновидів гімнастично-акробатичних видів спорту. Окрім змагань між групами підтримки, черлідінг може бути частиною розважальної програми спортивного шоу, наприклад, виступ у перерві матчу. Також у номерах черлідерів використовуються різні вигуки та викрики, які мають бути логічні вплетені в постановку. Змагання з цього виду проходять дуже динамічно та яскраво. Черлідінг довго йшов до своєї популярності. Зародившись у США в другій половині XIX століття, цей вид набув широкого поширення лише в середині XX століття. Хоча й після цього групи підтримки дуже довго сприймалися як частина футбольної чи баскетбольної команди, яка має 35 прикрасити матч, розважаючи глядачів.

В Україні черлідінг на офіційному рівні визнаний нещодавно, входить до складу неолімпійської родини.

Висновки та перспективи подальших розробок в даному напрямку.

1. Черлідінг має широку варіативність в організації командних дій і досить великий арсенал фізичних вправ, які включаються в програму підготовки тих, що займаються черлідінгом, і їх наступні виступи.
2. Цей вид спорту є одним з найбільш популярних серед молоді і забезпечує індивідуалізацію фізичного розвитку в системі масового фізичного виховання.
3. Особливий розвиток в цьому виді отримала психологічна складова черлідінгу, яка полягає в речитативній підтримці спортивних команд, спортивних виступів і інших масових заходів. Цей компонент лежить в основі формування корпоративності стосунків, формування згуртованості інтересів в досягненні кінцевого результату.
4. Черлідінг в Україні при належній підтримці також може стати поширеним. Цей вид спорту надає можливість кожному учасникові групи продемонструвати свої здібності, акцентувати свої сильні сторони.

На мій погляд, черлідінг може істотно вплинути на розвиток молодих людей і у фізичному, і в психологічному, і в соціальному аспектах. Подальше дослідження планується проводити у напрямі вивчення навантажень змагань в усіх номінаціях черлідінгу.

Список використаної літератури:

1. <https://naurok.com.ua/prezentaciya-scho-zh-take-cherliding-311082.html>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B8%D1%80%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B3>
3. <https://nancydolls.com.ua/cherliding-u-lvovi/osnovn-pravila-v-cherl-dingu/>
4. <https://nancydolls.com.ua/cherliding-u-lvovi/osnovn-pravila-v-cherl-dingu/>
5. <https://wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B8%D1%80%D0%BB%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B3>
6. https://scu.org.ua/type_sport/cherliding/
7. <https://nlu.edu.ua/studentam/dozvillya/navchalno-sportyvnyj-kompleks/sportyvni-sekcziyi/sekcziya-z-cherlidyngu/>

Тетяна ЦАЛЬ,

консультантка КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради»

Формування читацької компетентності на уроках літератури – ключ до успіху

Читання і навчання – це єдиний шлях до вільного суспільства.

Джон Кеннеді

Формування читача, читацької компетентності школярів є актуальною педагогічною проблемою, оскільки в умовах розвитку інформаційних технологій помітним є згасання інтересу учнів до художнього слова, що негативно позначається на їхньому подальшому розвитку й житті.

У Національній доктрині розвитку освіти особлива увага звертається на формування світогляду, розвиток творчих здібностей, читацьких умінь і навичок учнів (учениць) з метою самореалізації особистості. Цей процес має відбуватися неперервно, утворюючи певну систему протягом усього шкільного вивчення літератури. З огляду на це виникає необхідність удосконалення методики викладання як української літератури, так і зарубіжної літератури в цілому, зокрема щодо формування читацьких умінь в учнів; побудови такої системи уроків, яка допоможе простежити зростання учня-читача у процесі вивчення літератури.

Сучасний світ мінливий, сповнений неочікуваних моментів та часто двозначний. Для того, аби добре почуватись у таких умовах, діти мають швидко адаптуватися, критично мислити та бути гнучкими.

Українська література є невід'ємною складовою національної культури нашого народу. Як інші види мистецтва, вона здатна збагачувати внутрішній світ учнів, формувати суспільно-ціннісні орієнтири, активізувати морально-етичний потенціал, розвивати естетичні смаки та інтелект. Основна мета сучасної літературної освіти – формувати уважного читача з добре розвиненими творчими, розумовими, пізнавальними здібностями, який у процесі роботи над твором, максимально наближаючись до авторського задуму, готовий до критичної, вираженої оцінки. Завдання вчителя літератури – виховати особистість, яка вміє самовиражатися й адаптуватися до незвичних життєвих реалій, відстояти власну точку зору і власну гідність, бути активною, ініціативною, наполегливою у досягненні поставленої мети, і водночас – співчутливою й милосердною.

Читацька компетентність – складне багатокomпонентне особистісне утворення, що стосується опрацювання читачем текстів різних видів (не лише художніх). Вона є базовою складовою комунікативної й пізнавальної компетентностей, передбачає оволодіння учнями сукупністю знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень, які дають змогу дитині відповідно до її вікових можливостей самостійно орієнтуватися в колі читання, самостійно працювати з різними видами письмових текстів – їх читати, розуміти, знаходити в них потрібну інформацію, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати, застосовувати її для вирішення навчально-пізнавальних завдань.

Сучасні діти прогресивні, більш пристосовані до життя, мобільні, володіють великим обсягом інформації, яку вони отримують з різних джерел. В умовах розвитку інформаційних технологій телевізор, комп'ютер, електронні ігри спричинили згасання інтересу учнів до художнього слова, що негативно позначається на їхньому подальшому житті. Більшість дітей обирають більш доступні та простіші джерела інформації, що не потребують надмірних зусиль. Тому інтернет поступово починає займати головне місце в дозвіллі дитини. Доступність відео,

малюнків, рекламних постерів – це основна перевага всесвітньої інформаційної мережі над звичайною книгою. Як наслідок, в учнів, які мало читають, знижується техніка читання, зникає любов до художнього слова, втрачається здатність будувати та грамотно висловлювати власні судження. Сьогодні ми маємо покоління дітей з «кліповим мисленням». Воно сприймає інформацію поверхово, через зображення, часто відсутня концентрація уваги. Читацька неграмотність – проблема українських школярів. Неправильно говорити, що сучасні діти не читають. Вони читають, проте це зовсім інший вид читання. Сьогодні загальновизнаним є той факт, що наше розуміння поняття читацької грамотності змінюється. Навички читання, які вважалися потрібними для розвитку особистості 20 років тому, відрізняються від тих, які потрібні сьогодні.

Особливої актуальності в методиці викладання літератури набуває проблема формування читацької компетентності учнів як цілісної системної якості особистості, що проявляється у здатності до оволодіння комплексом знань про художню літературу, її теорію та історію, а також літературно-творчими уміннями, досвідом і способами діяльності у цій галузі. Саме у процесі навчання відбувається становлення читача, що здатний до самостійної читацької, творчої діяльності, здійснюється його мовленнєвий розвиток, формуються уявлення й поняття, збагачуються почуття, виховується потреба в систематичному читанні. Мета читання – формування читацької компетентності учнів, яка є базовою складовою комунікативної й пізнавальної компетентності, ознайомлення учнів з літературою як мистецтвом слова. Цілеспрямоване формування читацької компетентності залежить передусім від рівня мовленнєвого розвитку учнів як необхідної передумови засвоєння основ наук, психічного, особистісного та соціального розвитку. Тому формування й розвиток мовленнєвих умінь і навичок, провідною з яких є повноцінна навичка читання, є одним із головних завдань педагогів.

Формування стійкого інтересу до читання – одне з найважливіших завдань учителя літератури. Адже читання – це не просто спосіб проведення часу, а ключ до саморозвитку, розширення кругозору та

формування критичного мислення. Чому важливо розвивати читацьку компетентність? Читацька компетентність, безперечно, сприяє розширенню світогляду школярів, розвиває мовлення, формує критичне мислення, розвиває інтелект та підвищує ефективність навчання. Формування читацької компетентності на уроках літератури є важливим аспектом загальної освіти, який сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних навичок та культурної обізнаності учнів.

Ось кілька стратегій, які можуть бути корисними для формування читацької компетентності:

- ✓ **вибір різноманітного літературного матеріалу** (ознайомлення з творами класичної, сучасної та світової літератури);
- ✓ **створення інтерактивного середовища** (проведення дискусій, рольових ігор та інсценізацій художніх творів);
- ✓ **сучасні технології в освітній діяльності** (використання інтерактивних методів навчання, ШІ, хмарних технологій, мультимедійних презентацій, геймофікацію тощо);
- ✓ **стимулювання творчості** (створення творчих проєктів, колажів, постерів, коміксів, буктрейлерів, хронолайнерів, написання власних творів тощо);
- ✓ **індивідуальний підхід** (врахування індивідуальних інтересів дітей та рівня підготовки кожного учня (учениці));
- ✓ **оцінювання та зворотній зв'язок** (проведення рефлексивних вправ щодо прочитаних творів).

Поєднання традиційних та інноваційних методик у процесі формування читацької компетентності школярів сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, формує свідоме ставлення до нього, допомагає поглибленому сприйняттю художнього твору, розвиває навички критичного мислення, спілкування тощо. Важливою умовою підвищення рівня читацької компетентності учнів на уроках літератури є урізноманітнення прийомів навчання, видів роботи, які виконують учні, зокрема, використання інтерактивних методів. Формувати читацьку компетентність необхідно впродовж усього курсу вивчення літератури на всіх етапах уроку. Використовувати найменшу можливість, аби спонукати учня діяти самостійно, міркувати не лише над виучуваним матеріалом, а й над власними діями та своїм внутрішнім світом, осмислювати поступ у читацькому й особистісному розвитку. Важливо забезпечити системність і

систематичність процесу, зокрема для формування організаційно-діяльнісних умінь, особливо в умовах, коли в навчальній програмі не передбачено часу на оволодіння ними.

Сучасний учень вважає читання заняттям непрестижним, нудним і зайвим, віддаючи перевагу екранним засобам здобуття інформації. Проблема залучення учнів до читання. Сформуванню читацьку компетенцію вчитель літератури зможе тільки у процесі комплексного вирішення таких завдань:

- ✓ зацікавити учнів читанням;
- ✓ розвивати цей інтерес до створення постійної потреби у читанні;
- ✓ навчити дітей обирати літературу, враховуючи вікові та особистісні інтереси;
- ✓ створити належні психолого-педагогічні умови школярам для сприйняття розуміння та оцінки прочитаного;
- ✓ забезпечити певні знання учнів з теорії та історії літератури, літературної критики;
- ✓ формувати в них навички аналізу художнього твору;
- ✓ організувати дослідницьку роботу школярів;
- ✓ розвивати їхнє усне та писемне мовлення;
- ✓ працювати над постійним удосконаленням естетичного смаку учнів.

Сучасний вчитель намагається зацікавити учнів художнім твором, пробуджує в них інтерес до його прочитання, А вже потім, використовуючи всі структурні елементи уроку, розмаїття методичної палітри, навчає їх виходити за межі художнього твору, робити власні висновки і формувати власні правила життя. Поєднання традиційних та інноваційних методик у процесі формування читацької культури сприяє кращому засвоєнню матеріалу, формує свідоме ставлення учнів до процесу навчання, розвиває навички критичного мислення, спілкування, творчого пошуку. Зростає інтерес до літератури як до мистецького явища. Отримані на уроках літератури навички роботи з текстом допомагають учням ефективніше засвоювати знання з інших предметів.

Залучивши дитину до читання, вчителі-словесники розв'язують ряд важливих завдань: формування читацьких компетентностей та збагачення внутрішнього світу, формування сильного характеру, широкого світогляду, розвиток інтелекту, творчих здібностей, естетичних смаків.

Отож, уміти читати, бути читачем – це високе мистецтво, і йому потрібно наполегливо вчитися. А формувати читача – це спільна справа, і її можна успішно вирішити тільки спільними зусиллями науки, педагога, учня. Лише живе, емоційне, різноманітне за своїми прийомами проведення уроків літератури, позакласних заходів повертає й утримує увагу дітей, розвиває інтерес до книги, читання, який потім не згасне й у подальшому дорослому житті.

Читацька компетентність – це не просто вміння розпізнавати літери та слова. Це здатність розуміти, аналізувати, оцінювати та інтерпретувати різноманітні тексти.

Високий рівень читацької компетентності є ключем до успішного навчання та особистісного розвитку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бондаренко Н. В. Читацька грамотність українського учнівства: акценти PISA-2018. Український педагогічний журнал. 2020. № 2. С. 96–103.
2. Піддубний М. Формування читацької компетентності школярів: проблеми і пошуки // Науково-практичний семінар методистів української мови та літератури.- Рівне, 14.11.2018.
3. Фасоля А. М. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо. Дивослово. 2017. № 9. С. 8–15.
4. Яценко Т. О. Формування читацької грамотності учнів як новий орієнтир сучасної шкільної літературної освіти. Електронний збірник наукових праць ЗОІППО. 2021. № 4(46).

Лариса БОНДАРЧУК,

консультантка КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради»

Діловий етикет відповідно до професійного стандарту «Вихователь ЗДО»

Професійний стандарт – це затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій.

Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» розроблено відповідно до Закону України «Про освіту» (с.39); Закону України «Про дошкільну освіту», затверджено наказом Мінекономіки від 19.10.2021 №755–21, є одним із ключових нормативних документів, що регламентує діяльність працівників цієї професії. Цим нормативом встановлено умови праці та допуску до роботи, затверджені кваліфікаційні вимоги до професійних компетентностей педагогів, які оцінюються під час атестації.

Професійний стандарт складено з урахуванням нової редакції Базового компонента дошкільної освіти, розкриває зміст професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти в межах певного виду економічної діяльності й вимоги до його кваліфікації. Професійний стандарт містить перелік професійних компетентностей вихователя

закладів дошкільної освіти, на основі яких оновлюються посадова інструкція, освітні програми. Професійний стандарт складається з 8 пунктів, якими визначено вимоги щодо робочого місця вихователя, окреслено професійну діяльність вихователя, яка здійснюється відповідно до трудового договору та посадової інструкції. Окреслено **загальні компетентності** вихователя закладу дошкільної освіти, якими він має володіти, а саме: громадянська, соціальна, культурна, лідерська, підприємницька, етична. Розкрито зміст цих компетентностей.

У розділі 1.

Загальні відомості професійного стандарту у пункті - **1.9. «Умови допуску до роботи за професією»** зазначено, що на посаду вихователя закладу дошкільної освіти приймаються особи, які:

мають вищу (фахову передвищу) педагогічну освіту та професійну кваліфікацію педагогічного працівника;

вільно володіють державною мовою (для громадян України) або володіють державною мовою в обсязі, достатньому для спілкування, ведення ділової документації та виконання професійних обов'язків (для іноземців та осіб без громадянства);

мають моральні якості, які дозволяють виконувати професійні обов'язки (відповідно до частини другої статті 54 Закону України «Про освіту»).

У розділі 4.

Загальні компетентності у пункті 3К.03 зазначено:

вихователь здатен виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, поважати багатоманітність і мультикультурність у суспільстві;

здатен до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (**культурна компетентність**)

3К.06 - Здатен усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних

міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності (**етична компетентність**)

(Розділ п'ятий)

5. Перелік трудових функцій, професійних компетентностей (за трудовою дією або групою трудових дій, що входять до них), умовні позначення трудових функцій

Умовне позначення *пункту В* партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу. **Морально-етична В3**

В3.1 Здатність враховувати культурні, релігійні, соціальні та мовні особливості родини під час освітнього процесу та здійснювати його незалежно від власних поглядів, стереотипів та упереджень

Знання В3.1.31 Знання основ морально-етичної та професійної етики вихователя

Уміння та навички В3.1.У1 Уникати та попереджати вплив власних поглядів, упередженого ставлення та стереотипів у судженнях і діях

Знання В3.1.32 Полікультурність суспільства, відмінності між людьми

Уміння та навички В3.1.У2 Формувати толерантне ставлення в учасників освітнього процесу до інакшості та організувати освітній процес з її урахуванням

Полікультурність - принцип співіснування в певному соціумі різноманітних етнокультурних спільнот з притаманним їм усвідомленням власної ідентичності, що забезпечує їх рівноправність, толерантність та органічність зв'язку з іншою спільнотою, взаємозбагачення культур, а також наявність та визначення спільної загальнодержавної системи норм та цінностей, які становлять основу громадянської свідомості кожного члена соціуму.

Отже моральні якості педагога ЗДО включають моральну культуру спілкування як складову загальнолюдської культури, а професійна етика як сукупність правил поведінки та моральні основи етикету. Людина з дитинства долучається до багатогранної культури - художньої, життєвого

самовизначення, економічної культури, культури праці, політичної та правової, інтелектуальної та моральної, екологічної та фізичної, культури спілкування та сімейних взаємин. Культура спілкування тісно переплітається з усіма іншими компонентами, а культура психічної діяльності безпосередньо пов'язана з культурою життя особистості загалом.

Якщо у людини високо розвинута загальна культура, тим вища в неї моральна та психологічна культура спілкування. Чим менше людина взяла для себе від загальнолюдської культури, тим менше в неї розвинута мотивація до гуманних, доброзичливих взаємин з іншими, тим менше вона користується загальноприйнятими нормами поведінки і тим менше готова до підвищення своєї культури загалом.

Моральна культура є важливою складовою загальнолюдської культури і має важливе значення в життєдіяльності людини.

Моральну та психологічну складову внутрішньої культури особистості доповнює і зовнішня сторона – етикет. Спілкуючись відповідно до загальноприйнятих норм і правил людина проявляє свою емпатію і толерантність до оточуючих її людей.

Якщо звернутись до великого тлумачного словника сучасної української мови то дізнаємось значення слова - етикет: "Установлені норми поведінки і правила ввічливості в якому-небудь товаристві".

Слово "етикет" співзвучно зі словом "етикетка". Вважається, що слово "етикет" французького походження. Вперше його вжив французький король Людовік XIV у XVII століття, який на одному з прийомів вручив запрошеним картки, де перераховувалися правила поведінки, яких вони мали дотримуватися серед гостей. Від назви цих карток (етикеток) і з'явилося поняття етикет.

Етикет – це правила і норми поведінки, вимоги, що набувають характер регламентованого церемоніалу. Етикет, як правило, відбиває певні моральні принципи, притаманні суспільству, й певною мірою стає ритуалом. Слово "етикет" прижилось у багатьох мовах. Але в українській мові є свої слова-синоніми до цього слова, а саме: гречність, чемність, норми поведінки. Перші згадки про гречність сягають тисячолітніх глибин людської історії. В Україні перші писемні правила поведінки було викладено у "Поученнях дітям..." великим київським князем Володимиром Мономахом. Він писав: "У домі своїм не лінуйтеся, а за всім дивіться... Ні питтю, ні їді не потурайте, ні спанню... Лжі бережіться... А куди підете і де станете, напоїте, нагодуйте, краще стороннього; а ще більше вшануйте гостя, звідки він до вас прийде. Недужого одвідайте, за мрецем ідіте, тому що всі ми смертні єсмо. І чоловіка не миніть, не привітавши, добре слово йому подайте".

Народи кожної країни вносять в етикет свої виправлення і доповнення, обумовлені суспільними факторами, специфікою її історичної будови, національними традиціями і звичаями.

Розрізняють кілька видів етикету, основними з яких є:

- ✓ придворний етикет - строго регламентований порядок і форми обходження, установлені при дворах монархів;
- ✓ дипломатичний етикет - правила поведінки дипломатів і інших офіційних осіб при контактах один з одним на різних дипломатичних прийомах, візитах, переговорах;
- ✓ військовий етикет - статут загальноприйнятих в армії правил, норм і манер поведінки військовослужбовців у всіх сферах їхньої діяльності;
- ✓ загальногромадянський етикет - сукупність правил, традицій і умовностей, дотримуваних громадянами при спілкуванні один з одним;
- ✓ службовий або діловий етикет – визначений порядок і норми поведінки між колегами по роботі.
- ✓ педагогічний етикет - ділове, доброзичливе, поведіння педагога зі своїми колегами, вихованцями, з батьками дітей.

Сучасний педагог повинен володіти етикетом для нормального та професійного спілкування. У сучасній освіті, одними із головних є два види етикету – мовленнєвий етикет, який спрямовує педагога у різних ситуаціях, поводити себе відповідно до сформованих моделей спілкування та педагогічний етикет.

Дотримання педагогічного етикету в сучасній освіті є головною складовою, адже, педагог всебічно допомагає розвивати здібності дітей, він є прикладом для наслідування, тому повинен бути обізнаним, компетентним професіоналом у своїй справі, із високим рівнем культури поведінки. **Правила етикету** – це усталені норми моральної поведінки людей, які створило суспільство, а **правила етикету в освіті**, це норми та правила не тільки поведінки, але й етичного та морального спілкування педагогів, дітей, батьків. Під час освітнього процесу педагоги постійно знаходяться в оточенні та спілкуванні з вихованцями, батьками, з колегами. Покликання педагога – не тільки передача знань, умінь і навичок, але й всебічний гармонійний розвиток здібностей та можливостей вихованців, виховання порядного, відповідального, свідомого громадянина країни. Дотримання педагогами специфічних етичних норм та правил – необхідна засада повноцінного функціонування системи освіти.

Професійний етикет вихователя передбачає такі якості:

- ✓ любов до дітей і професії, відданість своїй справі;
- ✓ високо розвинуте мислення, увага та уява;
- ✓ стриманість, вимогливість, спостережливість;
- ✓ повага до людини, комунікативність, справедливість.

Вихователь повинен бути особливо пильним до своєї поведінки, бо саме він у великій мірі формує етичну парадигму дитини. Вихователь подає приклад підростаючому поколінню. Дитина, коли бачить дорослу людину, вбачає у ній силу, розум і досвід, які перевершують дитячі уявлення про власні здібності. Тому, малюк завжди прагне наслідувати поведінку дорослих, вважаючи її більш досконалою і правильнішою за власну.

Найбільший вплив на цей вибір здійснює поведінка людей щасливих і успішних – саме їх приклад стає найбільш впливовим, бо прагнення щастя

і успіху закладено у будь-якій людині змалечку. Тобто, унаслідкується поведінка найбільш успішної, добропорядної та чесної людини, яку бачить малюк. Це питання стосується етики поведінки тому, що успішність і щастя людини напряму пов'язано з людьми, які її оточують. Завжди важливо показувати дітям користь співпраці та солідарної поведінки з оточуючими.

Дитині потрібна така етика, яка стане надійною основою для її успішних комунікацій в суспільстві. Саме тому, поведінка вихователя повинна, в першу чергу, відповідати етичним нормам, які допоможуть виховати в дитині любов до оточуючого світу, толерантність, комунікативність і вміння ефективно та із задоволенням спілкуватись. **Культура мовлення вихователя** є одним із вирішальних чинників у налагодженні ним соціальних, професійних контактів, засобом його самовираження за допомогою мови і мовлення. Вона віддзеркалює ціннісні орієнтації, гармонію професійних знань, комунікативних і морально-психологічних можливостей, характеризує його вихованість, вміння висловлювати думки, дотримуватись етичних норм спілкування та ін. Опанування вихователем культури мови й мовлення, мовленнєвого етикету є передумовою ефективності професійної і особистісної комунікації.

Педагоги, які не володіють мовленням на належному рівні, не можуть бути задоволеними собою, що негативно позначається на їхній поведінці, професійній діяльності, навіть приватному житті.

Педагог має знати такі основні закономірності використання дихання: говорити потрібно, видихаючи струмінь повітря, а вдихати його – під час непомітних для слухача пауз, логічних зупинок. Він має обрати оптимальний рівень посилення повітря залежно від обставин (місця, пори року, часу, оточення, розмірів приміщення, конкретного завдання). Деякі вихователі, наприклад, говорять надто голосно в малому приміщенні, інші у великому – тихо, через що в дітей або розпоршується увага через одноманітність звучання голосу вихователя, або складається враження, що він кричить без потреби. Діти можуть перестати слухати, якщо їм доводиться для цього напружуватися. Вихователь має перевірити рівень гучності свого голосу, запитавши у дітей, які сидять за задніми столами, чи добре вони його чують.

Тихий, спокійний голос при розмові, впевнене звучання його під час пояснення матеріалу – показник рівня особистісної культури педагога і культури мовлення зокрема. Силу голосу визначає не крик, не гучне виголошування фрази, а внутрішнє емоційне наповнення. Вихователь має володіти умінням змінювати тональність свого голосу залежно від розв'язуваних освітніх завдань, цілей комунікації тощо (володіння гнучкістю голосу – діапазоном звучання).

Вихователь повинен знати артикуляційні, тембральні, тональні особливості своєї вимови, уміти обирати найприємніше звучання голосу відповідно до конкретних умов, а визначаючи динаміку, темп, тембр, чітко вимовляти звуки, склади, фрази.

Педагог має володіти правильним, чистим мовленням, різноманітними словесними формулами, складними словосполученнями, умінням конструювати власні висловлювання, послуговуватися правилами мовленнєвої поведінки в типових ситуаціях спілкування.

Який би настрій не був у вихователя, до дітей він мусить увійти вільним від негативних емоцій, зі світлим і доброзичливим поглядом, налаштованим на дітей. Процес мовлення віддзеркалює духовний і фізичний стан людини, тому вибір слова, словосполучення, фразеологічного звороту має бути вмотивованим, а вимовляти їх слід відшліфованим голосом. Правильно обране і використане слово педагога відразу привертає увагу дитини, викликає його необхідну реакцію.

Щоб досягти взаєморозуміння з дітьми і їхніми батьками педагог має уникати скептицизму, нестриманості, недовіри чи сумніву в позитивних якостях дітей, навіть якщо вони порушують дисципліну. Вихователь є однією із знакових, авторитетних фігур для батьків і їхніх дітей, його оцінки. Тому його слова повинні містити в собі і бачення позитивних якостей дитини, і оптимістичний сценарій її майбутнього. При цьому доречно мати на увазі, що неврози (неврастенія, істерія, психастенія), психічні травми (страх, закомплексованість, різноманітні синдроми), моральна втома і виснаженість дитини є результатом неосвіченості і низької етичної, мовленнєвої культури вихователя.

Мовленнєва взаємодія вихователя з дітьми має вибудовуватися на засадах рівноправності, взаємоповаги, моральності партнерів, супроводжуватися вживанням у мовленні необхідних формул етикету. Не менш важливою особливістю є адекватний тон (спокійний, нейтральний) і вмотивований темп мовлення, уникнення різких оцінних суджень, іронічних зауважень, іронічних натяків та інших негативних мовленнєвих проявів на адресу співрозмовника. Вихователь повинен впевнити дитину у своїй значимості, сформуванню почуття самодостатності, озброїти її вірою у власні сили, надихнути на добрі справи, вселити дитині віру в себе, надихнути на добрі справи.

Етика взаємин вихователя і батьків вихованців

Сучасний працівник ЗДО має бути гнучким та професійним. Вихователь повинен займатися духовним, психічним, фізичним розвитком малюка. Саме з цієї причини, робота вихователем в дитячому саду є однією з найвідповідальніших і важливих в сучасному світі. У зв'язку з цим особливого значення для педагога набувають професійна гнучкість, здатність адаптуватися до соціальних змін, готовність до успішного вирішення професійних завдань в нових умовах.

В закладах дошкільної освіти багато десятиліть існують такі правила для вихователя :

- Волосся повинне бути чистим, довге волосся акуратно укладеним або зібраним у пучок.
- Макіяж повинен бути стриманим.
- Особлива увага приділяється рукам. Нігті повинні бути чистими, доглянутими, манікюр в стриманих тонах.
- Взуття має відповідати правилам з техніки безпеки, класичної форми. Ходіння в шльопанцях не допускаються, як і взуття на високих підборах.
- Обережне застосування парфумів, не допускається використання нудотних запахів парфумерії.

- Короткі спідниці, спортивні штани, легінси, джегінси, рвані джинси, шорти, світшоти, худі, футболки – виглядають на вихователі занадто зухвало.
- У молодших групах в цілях безпеки не допускається довга біжутерія, кільця з камінням, довгі нігті.
- Спортивний одяг використовується вихователями тільки під час проведення занять з фізичної культури та ранкової гімнастики.

Всім нам добре відоме прислів'я «По одягу зустрічають, а по розуму проводжають». У народі на це прислів'я маса сучасних, перевірених уточнень: «По одязі стрічають, по ній і честь надають», «За одягом зустрічають, а до розуму часу не вистачає», «За одягом зустрічають, по ній і на роботу приймають» та ін. Зрозуміло одне - одяг здавна є візитною картою людини. По тому, як і будь-що, одягнена людина можна багато що про нього зрозуміти. Кожен зараз може уявити собі різну картинку щодо одягу педагога: його характер, поведінку, охайність...але не менш важливим критерієм сприйняття дітьми вихователя є його зовнішній вигляд, а саме **одяг** або сучасною мовою «**дрес-код**».

Педагог повинен бути взірцем стилю та гарного смаку, прикладом для своїх вихованців та їхніх батьків в усьому. Охайний зовнішній вигляд та правильно підібраний гардероб-складає імідж педагога, який в певній мірі є обличчям закладу, в якому він працює. В деяких авторитетних закладах, навіть, є певний обов'язковий дрес-код для педагогів. Найліпшим вважається діловий костюм, який можливо доповнити різними аксесуарами.

Не рекомендується одягати педагогу джинси, костюми строкатих і яскравих кольорів та одягу яка не має певної форми. Яскраві кольори відвертають увагу, а одяг, який не має чіткої форми, викликає відчуття неохайності педагога.

Дуже вдале сусідство кольорів у вбранні педагога це-світлий верх і темний низ. Це, звісно, є дуже давня і перевірена часом класика вбрання

для людей даної спеціальності. Скажімо: «Класика, вчительського жанру» або стовідсотковий варіант правильного вчительського стилю і дрес-коду.

Кольорова гамма, яка найбільше пасує людині цієї професії це такі кольори: білий, синій, сірий, чорний. Також пасуватимуть коричневі, зелений і бежевий кольори.

Виходячи з цього можна підсумувати і зробити висновки, все ж таки, яким має бути сучасний педагог і його зовнішній вигляд:

1. Охайний зовнішній вигляд.
2. Одяг не яскравих, а приємних і спокійних кольорів і відтінків.
3. Фасони костюмів ділові та витримані.
4. Взуття на невисоких підборах.
5. Сумка середніх розмірів, акуратна, зручна та стильна.
6. Статусний аксесуар педагога - це годинник, він допомагає орієнтуватися в часі і має бути, якщо він стильний, на шкіряному ремінці.
7. Прикраси повинні бути маленькими, бажано перламутрового кольору, з дорогоцінними і напів-дорогоцінними камінцями.
8. Звісно, час іде, все змінюється, але класика залишається незмінною.

Якщо педагог дотримується усіх вищезгаданих правил, які є загальноприйнятими і випробовувані часом, його сміливо можна назвати стильним, сучасним і водночас класичним.

Саме таким має бути сучасний педагог і його дрес-код.

Список використаних джерел:

1. Як вихователю стати для дитини найкращим другом:

[Всеосвіта https://vseosvita.ua > news;](https://vseosvita.ua/news/)

2. Лист МОН України від 20.12.2022 № 1/15511-22 «Про методичні рекомендації щодо впровадження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти».

3. Наказ Міністерства економіки України від 19.10.2021 №755-21 «Про затвердження професійного стандарту "Вихователь закладу дошкільної освіти».

4. Етична поведінка вихователя - Етика сьогодні: <http://www.etica.in.ua>.

5. Професійний дрес-код вихователя: <https://vseosvita.ua/blogs/kultura-zovnishnoho-vyhliadu-vykhovatelja-49586.html>.

6. Яким має бути дрес-код сучасного педагога? Естетика у сучасному світі: <http://estetica.etica.in.ua>.

Моральна культура спілкування як складова загальнолюдської культури: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10414/>

Андрій СЛОБОДЯНЮК,

консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради»

Вчитель 2.0: як штучний інтелект трансформує педагогіку

Використання штучного інтелекту у навчальному процесі – не фантастичне майбутнє, а сьогоднішня реальність.

Штучний інтелект (ШІ) стрімко розвивається, і його вплив на освіту стає все більш відчутним. ШІ може допомогти вчителям персоналізувати навчання, автоматизувати завдання та надати учням нові можливості для навчання.

Інтеграція штучного інтелекту (ШІ) в освіту призвела до підвищення залученості здобувачів освіти та ефективності процесів навчання. Одним із значних впливів штучного інтелекту в педагогіці є здатність надавати здобувачам освіти персоналізований досвід навчання, задовольняючи їхні індивідуальні потреби та стилі навчання. Технологічні досягнення, такі як чат-боти, нейронний машинний переклад Google (GNMT) і мобільні додатки, дозволили викладачам пропонувати індивідуальний навчальний контент та інтерактивний досвід навчання для підвищення залучення здобувачів освіти. Використовуючи інструменти штучного інтелекту, вчителі можуть створювати динамічні та адаптивні навчальні середовища, які сприяють активній участі та глибшому розумінню серед учнів.

Еволюція штучного інтелекту в освіті змінить традиційну роль вчителів, перетворивши їх на фасилітаторів і наставників, а не просто постачальників знань. За допомогою технологій штучного інтелекту вчителі можуть більше зосередитися на спрямуванні учнів, пропонуючи персоналізовану підтримку та сприяючи критичному мисленню та творчості. Ця зміна ролі вчителів у бік наставництва та фасилітації підкреслює важливість людської взаємодії та емоційного інтелекту в процесі навчання. ШІ є цінним інструментом, який доповнює та покращує педагогічні навички вчителів, дозволяючи їм адаптуватися до мінливих потреб учнів у цифрову епоху.

Для того, щоб навчити учнів користуватися новими інструментами, спершу самим викладачам потрібно розібратися, як це працює. Найближчим часом подібні навчальні програми, які будуть пояснювати принципи роботи з AI – технологіями вчителів та навчатимуть їх використанню.

Системи штучного інтелекту працюють, поєднуючи великі обсяги даних з інтелектуальними ітеративними алгоритмами обробки. Таке поєднання дозволяє йому вчитися на основі шаблонів і особливостей аналізованих даних. Щоразу, коли система виконує цикл обробки інформації, тестує та вимірює свою продуктивність, використовує результати для розвитку додаткової експертизи.

Без чого ШІ не існує:

- ✓ **Машинне навчання (Machine learning, ML).** Дає ШІ можливість навчатися. Це відбувається за допомогою алгоритмів, які виявляють закономірності та генерують інсайти на основі інформації, із якими вони стикаються.
- ✓ **Глибоке навчання.** Це підкатегорія machine learning, дозволяє AI імітувати нейронну мережу людського мозку. Він розпізнає закономірності, шуми та джерела плутанини в даних.
- ✓ **Нейронні мережі.** Deep learning часто стає можливим завдяки штучним нейронним мережам, які імітують нейрони або клітини мозку. Моделі використовують принципи математики та комп'ютерних наук, аби імітувати процеси людського мозку, що дозволяє більш загальне навчання. Нейронні мережі складаються з трьох шарів: вхідного, прихованого та вихідного. Вони містять тисячі чи мільйони вузлів. Інформація подається у

вхідний шар. Вхідні дані мають певну вагу, а з'єднані між собою вузли множать вагу зв'язку, коли вони рухаються. Для того, щоб вчитися на власному досвіді, машини порівнюють результати роботи мережі, а потім змінюють зв'язки, ваги та пороги на основі відмінностей між ними.

Види штучного інтелекту:

- ✓ **Чисто реактивні.** Ці машини не мають пам'яті чи даних для роботи, спеціалізуються лише на одній сфері діяльності. Наприклад, у шаховій грі машина спостерігає за ходами та приймає найкраще рішення, щоб перемогти.
- ✓ **Обмежена пам'ять.** Такі системи збирають попередні дані та продовжують додавати їх у свою пам'ять. Мають достатньо пам'яті або досвіду, аби приймати правильні рішення, при цьому їхня пам'ять мінімальна. Наприклад, така машина може запропонувати ресторан на основі зібраних відомостей про місцезнаходження людини.
- ✓ **Теорія розуму.** Цей тип ШІ розуміє думки та емоції, а також соціально взаємодіє.
- ✓ **Самосвідомий.** Самосвідомі машини — це майбутнє покоління нових технологій. Вони будуть розумними, чутливими, свідомими.

Дослід – приклад №1

Якщо надати запит (промпт) для прикладу чат-бота [Copilot](#), він згенерує результат за запитом «Визначити класифікацію та види ШІ?» такий:

Генеративний ШІ:

- ✓ **Текст:** Моделі, такі як GPT-4, здатні генерувати текст на основі вхідних даних, створюючи нові статті, історії або відповіді на запитання.
- ✓ **Зображення:** інструменти, як-от DALL-E або Midjourney, генерують зображення на основі текстових описів.

- ✓ **Звук:** моделі, які можуть створювати музику або синтезувати голоси на основі вхідних даних
- ✓ **Відео:** генерація відео на основі текстових або інших вхідних даних, що дозволяє створювати анімації або відеокліпи.

ШІ на основі правил:

- ✓ Використовує заздалегідь визначені правила та логіку для прийняття рішень. Цей тип ШІ часто застосовується в експертних системах та системах підтримки прийняття рішень.

ШІ на основі дерева рішень:

- ✓ Використовує структуру дерева для прийняття рішень, де кожне гілкування представляє можливий вибір або результат. Цей підхід часто використовується в класифікаційних задачах.

Реактивні машини:

- ✓ Ці системи не мають пам'яті і не можуть використовувати минулий досвід для прийняття рішень. Вони реагують на поточні вхідні дані.

Обмежена пам'ять:

- ✓ Ці системи можуть використовувати минулий досвід для прийняття рішень, але їхня пам'ять обмежена і не зберігається на довгий термін.

Теорія розуму:

- ✓ Цей тип ШІ ще не досягнутий, але передбачає здатність розуміти емоції, наміри та думки інших людей.

Такі текстові запити потрібно обов'язково перевіряти, порівнювати, визначати достовірність інформації і дотримуватись академічної доброчесності. Адже всі ШІ можуть давати недостовірні результати та відсутність посилань на джерела з яких генерують запит.

Якщо виника потреба в тлумаченні складних понять, створення ідей для перпсонажів сторітелінгу чи дослідити історію музики та різні галузі науки чому б не скористатись можливостями [Gemini](#): чат-ботом з ШІ від Google.

Gemini – це чат-бот зі штучним інтелектом від Google, раніше також відомий як Google Bard. Він розроблений на базі LaMDA – великої мовної моделі від Google AI. Нейронна мережа, яка лежить в її основі, здатна генерувати тексти, перекладати, створювати творчий контент та інформативно відповідати на питання користувача. На запит (промпт) «Для чого потрібен цей чат – бот в освіті для вчителів ([результат запиту](#)), який у підсумку дає відповідь, що ШІ не замінить процес навчання, але може його доповнити.

Без сумніву, що штучний інтелект (ШІ) вже активно впроваджується в освітній процес, використовуючи різноманітні технології, які допомагають як учителям у педагогічній діяльності, так і учням. Нейромережа допомагає швидше вирішувати щоденні рутинні завдання – від генерації презентацій, тестів, ігор та вікторин до створення планування та чек листів для вашого предмета.

Основним завданням у використанні ШІ є якісне написання промптів.

Промпти – запити, завдання чи запитання, з яким користувач звертається до нейромережі.

Prompt – це запит чи інструкція, що викликає відповідь чи дію. З англійської мови слово так і перекладається – «підказка». У контексті використання промптів у мові та письмі, це поняття набуло іншого сенсу і означає певну команду, чітко сформульоване прохання чи наказ. До речі, можна зустріти різні способи написання терміну – «пропт» та «промпт». Згідно з українським правописом правильним вважається другий варіант.

Дослід – приклад №2.

Для генерації текстів, включаючи промпти для сайтів, можна використовувати кілька сервісів штучного інтелекту. Нижче наведено деякі популярні варіанти (за запитом сайтів [Perplexity](#) та [Bing Copilot](#) розширенням [Chat Hub](#)) для браузера.

- ✓ [Chat GPT](#): це один з найвідоміших інструментів, який може генерувати тексти у різних форматах, включаючи статті, дописи для соцмереж, структуру та плани статей, а також робити витяги з великих текстів. Він працює якісно українською мовою, але краще англійською.
- ✓ [RYTR](#): це універсальний генератор ШІ-контенту, який використовує технологію GPT-4 від OpenAI. Він може допомогти створювати різноманітний контент швидко і ефективно.
- ✓ [Promptable.ai](#) - цей сайт надає промти для роботи з ChatGPT, що дозволяє покращити взаємодію з цією моделлю штучного інтелекту. Ви можете знайти промти для створення контенту, маркетингу, освіти, наукових досліджень та інших завдань.
- ✓ [PromptVine](#) - це платформа, де зібрані найкращі промпти для ChatGPT, розділені за категоріями та професіями.
- ✓ [Awesome GPT Prompts](#) - колекція найкращих промптів, знайдених в інтернеті, з можливістю додавати власні.
- ✓ [Promptbase](#) - платформа, де можна купувати та продавати промпти для різних цілей.

Для освіти у світі використовують багато сайтів з технологіями ШІ:

Адаптивні навчальні платформи:

[DreamBox](#): відомий інструмент для навчання математики, який використовує штучний інтелект для адаптації уроків до рівня учня.

[Kiddom](#): платформа для навчання K-12, яка також використовує AI для персоналізації навчання.

[Curriculum Associates](#): відомий своїми програмами для математики та ELA, які використовують адаптивні технології.

Інтелектуальні системи навчання:

[Khan Academy](#): відомий ресурс Академія Хана для вивчення різних предметів, який використовує AI для персоналізації навчання.

[Carnegie Learning](#): використовує AI для навчання математики та природничих наук.

[ALEKS](#): платформа для навчання математики, науки та інженерії, яка використовує AI для адаптації навчання.

Навчальні ігри на основі AI:

[Prodigy](#): гра для навчання математики та англійської мови, яка використовує AI для персоналізації навчання.

[CodeCombat](#): гра для навчання кодування, яка використовує AI для адаптації завдань.

Онлайн-курси, керовані ШІ:

[Coursera](#): відомий ресурс для онлайн-курсів, який використовує AI для персоналізації навчання.

[edX](#): платформа для онлайн-курсів, яка використовує AI для адаптації навчання та пропонує курси та програми з вивчення штучного інтелекту.

Ресурси на основі обробки природної мови (NLP):

[Quizlet](#): інструмент для навчання, який використовує NLP для створення карток та інших навчальних матеріалів.

[Wolfram Alpha](#): Використовує NLP для надання відповідей на запитання з математики та науки.

Навчальні інструменти на основі ШІ:

[Kahoot](#): платформа для навчання в іграх, яка використовує AI для адаптації вікторин.

Інструменти оцінювання та зворотного зв'язку на основі ШІ:

[Gradescope](#): платформа для оцінювання та надання відгуків, яка використовує AI.

Основними ключовими способами, якими ШІ трансформує педагогіку це:

Персоналізація навчання: ШІ може допомогти вчителям персоналізувати навчання, аналізуючи дані про учнів і створюючи індивідуальні плани навчання. ШІ-системи можуть адаптуватися до темпу та стилю навчання кожного учня, надаючи їм персональну підтримку та зворотний зв'язок.

Автоматизація завдань: ШІ може автоматизувати багато завдань, які зазвичай виконують вчителі, наприклад, оцінювання завдань, планування уроків і ведення документації. Це може звільнити час вчителям, щоб вони могли більше зосередитися на взаємодії з учнями та наданні їм персональної уваги.

Нові можливості для навчання: ШІ може надати учням нові можливості для навчання, наприклад, доступ до віртуальних лабораторій, симуляцій та інтерактивних навчальних середовищ. ШІ-системи також можуть використовуватися для створення персоналізованих навчальних середовищ, які відповідають індивідуальним потребам та інтересам кожного учня.

Основні види штучного інтелекту (ШІ) можуть використовуватися для різних освітніх цілей, враховуючи специфіку викладання предметів та адаптуючи певний вид ШІ, щоб допомогти вчителям та здобувачам освіти:

ChatGPT Google Bard Jasper Chatsonic Poe by Quora C.ai	YouChat HuggingChat Bing AI ChatSpot Claude Kommunicate	Runway ML Synthesia Invideo Pictory DeepBrain AI Hey Gen Veed.io Captions App CapCut	Unscreen Magisto Animoto Adobe enhance Descript Krisp Filmora FlexClip Rawshorts
Чат боти AI		Відео AI	

Microsoft designer Hotpot AI Ando.studio Colormind Visualeyes Font Loy Visnaley RemoveBg MakeLogo.ai	Designs.ai Blend AI Figma.AI Abohe Exptrss Blue willow DALL-E Bing Image Leonardo ai Midjourney	Diib CanIRank KeywordTool Jasper ProRankTracker Lnk SEO.ai Surfer SEO Scalenut	Grammarly Tome.app Rytr Copy.ai Anyword Wordtune Simplified Text Metrics Prowritingaid	ChatGPT Writcream QuillBot DeepL Writesonic Smart Copy WordAI ContentForge Hypotenuse AI
Дизайн AI		Текстові AI		

Використання сайтів на основі ШІ має значний вплив на освітній процес:

- ✓ По-перше, ШІ дозволяє персоналізувати навчання, підлаштовуючи завдання під індивідуальні потреби та можливості кожного учня. Це підвищує ефективність навчання та сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.
- ✓ По-друге, ШІ допомагає вчителям оптимізувати час та зусилля, автоматизуючи рутинні завдання, такі як перевірка робіт, створення тестів та аналіз прогресу учнів. Це дозволяє вчителям більше часу приділяти індивідуальній роботі з учнями та розробці нових методик навчання.
- ✓ По-третє, використання ШІ сприяє підвищенню мотивації учнів. Інтерактивні платформи та адаптивні завдання роблять навчання цікавішим та захоплюючим, що стимулює учнів до активної участі у навчальному процесі.

Штучний інтелект трансформує педагогіку, надаючи нові можливості для покращення якості навчання. Безкоштовні та частково безкоштовні сайти допоможуть вчителям та учням ефективніше досягати навчальних цілей.

ДОДАТОК.І

Види штучного інтелекту для освіти з генерації тексту, фото, відео та музики

(AI Chat, AI Image Generator, AI Video Generator, AI Music Generator)

Умовні позначення (цифри в дужках після речень) - посилання на джерела.

Назва	Сфера застосування	Можливості	Ціноутворення
DeepAI пропонує генератор зображень та інші генеративні інструменти штучного інтелекту. (2)	<ul style="list-style-type: none"> - Для добрих намірів (1) - Наука - Образотворче мистецтво - Інформатика - Історія - Мистецтво - Музичне мистецтво - Іноземні мови 	<p>AI Image Generator - генератор зображень ШІ, який створює зображення з нуля з текстового опису. <i>(до 100 стилів)</i></p> <p>AI Chat – це чат-бот AI, який пише текст. Ви можете використовувати AI chatbot як віртуального репетитора практично з будь-якого предмету.</p> <p>AI Video Generator – це інструмент на основі штучного інтелекту, який перетворює ваші зображення та текстові підказки на відео..</p> <p>AI Music Generator. Ідеально підходить для звукових ефектів і фонових доріжок для ваших відео.</p>	<p>DeepAI – безкоштовно назавжди та з лімітами генерації в день</p> <p>Deep AI PRO – 4.99 \$ на місяць</p> <p>Плата за потреби – 5\$</p>

<p>Artflow дозволяє створювати власні унікальні анімовані історії з оригінальними персонажами (3) та створення зображень з точковими налаштуванням и кадру.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Сторітелінг - Початкова освіта - Мистецтво - Образотворче мистецтво - Історія - Географія 	<p>Actor Builder – завантажуйте свої фотографії, створіть свою унікальну ідентичність і майструйте.</p> <p>Image Studio – створення схожих фото з оригіналу.</p> <p>Video Studio – анімація зображення з різними персонажами та фоновою тематикою.</p> <p>Story Studio - створюйте персонажів, сцени та голоси, напишіть власний діалог і подивіться, як ваша історія оживає.</p>	<p>Базовий план - безкоштовно – 100 кредитів на місяць 4 хв. відео від STORY VIDEO 2 хв. відео від VIDEO STUDIO</p> <p>Стартовий план – 9.58 \$ на місяць або 115 % на рік.</p> <p>Партнерська програма для нових учасників (комісія 25% з усіх перерахованих платежів)</p>	<p>Neural Writer безкоштовний онлайн-інструмент підсумовування статей і текстів</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Іноземні мови - Українська мова та література - Мистецтво - Зарубіжна література - Образотворче мистецтво - Музичне мистецтво 	<p>Широкий спектр можливостей, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Перефразування - Генератор промтів (ChatGPT та моделей GPT) - Перекласти Резюмування - Лічильник слів - Генератор заголовків - Покращення якості фото - Детектор AI тексту - AI Генератор зображень - API Перефразування 	<p>Абсолютно та повністю безкоштовно</p>
<p>Stable Diffusion - це модель здатна генерувати фотореалістичні зображення за будь-якого введення тексту, культивує автономну свободу створювати неймовірні зображення, дає можливість створювати приголомшливе мистецтво за лічені секунди.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Мистецтво - Музичне мистецтво - Образотворче мистецтво - Українська література - Зарубіжна література 	<p>Вибір 11 стилів для генерації зображень</p> <p>Є можливість переглянути підказки за яким запитом (prompt) створювалися (генерувалися) зображення.</p> <p>Завантаження дійсні протягом 7 днів.</p> <p>2 кредити – 2 зображення</p>	<p>Безкоштовно в день 10 кредитів</p> <p>7 \$ та 14 \$ щомісячні підписки з відповідно більшими можливостями</p>	<p>QuillBot це інструмент штучного інтелекту (ШІ), який орієнтований на перефразування текстів, переписування речень або узагальнення вмісту для досягнення різних цілей. Інструмент також має функцію перевірки плагіату та функції наполегливого перекладу для довгих текстів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Українська мова та література - Зарубіжна література - Іноземні мови та інші предмети 	<p>8 інструментів – 1 платформа:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Перевірка граматики - AI Детектор плагіату (платна) - Узагальнювач - Перекладач - Генератор цитат - Потік (QuillBotFlow) <p>Для кращого функціонування та роботи з сайтом в розширеннях встановити додаток Monica та QuillBot (5) Використання для написання есе, науково-дослідної роботи та блогу будь-якої тематики</p>	<p>7 інструментів безкоштовні і мають:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 125 слів у Paraphraser - Режим Standard iFluency - Обмежене використання повзунка синонімів - 1 Закріпити слово - 1200 слів у Summarizer <p>Преміум: Річний – 49.95\$ Щоквартально – 6.65 \$ Щомісяця - 9.95\$</p>

<p><u>Magic School</u> це платформа, створена для допомоги школам і викладачам у вирішенні різноманітних навчальних завдань. Ці завдання охоплюють створення планів уроків, розробка оцінок, крафтові рубрики, а також керівництво викладачами за допомогою спеціальних курсів. Платформа використовує понад 60 інструментів.(6)</p>	<p>Для всіх предметів, де для вчителів є можливість адаптувати більшість функцій під свій предмет</p> <p>Режим: - MagicSchool для педагогів - MagicStudent для учнів</p>	<p>Функції платформи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - План уроку - YouTube Video Summarizer - Призначення будівельника - Генератор рубрик - Оцінювання з вибором відповіді - Огляд математичної спіралі - Вирівнювач тексту - Класовий вісник - Чат-бот Райна (призначений для відповідей на академічні та особисті запитання) (6) 	<p>MagicSchool безкоштовно, який включає повний доступ до всіх понад 60 інструментів, хоча й з обмеженнями використання. Крім того, він не включає доступ до нових функцій, відсутність інтеграції чат-бота Raina в кожен інструмент і не підтримує такі інтеграції, як експорт Google та інтеграція LMS.</p> <p>Для необмеженого доступу в MagicSchool Plus – 99.96 \$ на рік</p>	<p><u>Eduaide.AI</u> платформа на основі штучного інтелекту, розроблена для підтримки викладачів у цифрову епоху, спрощуючи процес створення планів уроків, навчальних ресурсів та оцінювання.</p>	<p>сам опис відповідає вчителям усіх предметів, які мають змогу адаптувати та застосувати кожен з видів можливостей платформи для свого предмету</p>	<p>Великий вибір для:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Планування - Інформаційних об'єктів - Самостійна практика - Кооперативне навчання - Гейміфікація - Питання (Опитувальник) 	<p>Безкоштовно</p> <p>Pro – 5.99 \$</p>
<p><u>WERIC</u> це безкоштовний онлайн-інструмент для створення вражаючих дизайнів., який може зробити для вас дивовижні речі</p>	<p>Для всіх предметів, де для вчителів є можливість адаптувати більшість функцій під свій предмет</p>	<p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - генератор зображень ШІ - генератор презентацій ШІ - AI Writer - Генератор QR-коду - Засіб для видалення фону - Фоторедактор - Планувальник соціальних мереж - Мобільний додаток 	<p>Безкоштовний</p>	<p>Джерела умовних позначень для ДОДАТКА I:</p> <ul style="list-style-type: none"> https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%88%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83 https://www.unite.ai/uk/kevin-baragona-co-founder-ceo-of-deepai-interview-series/ https://api.artflow.ai/ https://www.facebook.com/watch/?v=313497891786818 			

- <https://www.youtube.com/watch?v=jTslcBA2kzU>
- <https://mspoweruser.com/uk/magic-school-ai-review/>
- <https://curtonews.com/uk/%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C/%D0%BA%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE/quillbot-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B8%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F-%D0%BE%D0%BF%D1%82%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%B7%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%83-%D0%B7%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D1%8E-%D0%A8%D0%86/>

ДОДАТОК 2.

Матеріали проведених заходів з тематики ШІ є у вільному доступі на сайті [КУ «ЦПРПП ВМР»](#):

1. [Потенціал штучного інтелекту в освіті](#)
2. [Штучний інтелект на допомогу вчителю та учням \(генерація зображень\)](#)
3. [Штучний інтелект на допомогу вчителю та учням \(генерація презентацій\)](#)

Список використаних джерел:

1. <https://www.facerua.com/iak-shi-vplivaie-na-sistiemu-osviti/>
2. <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/292867>
3. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/48609/1/Palamar_S_P_Naumenko_M_S_OD_2024.pdf
4. <https://vcolnuft.volyn.ua/integratsiya-shtuchnogo-intelektu-v-osvitnij-protses-suchasni-metody-ta-efektyvni-pidhody/>
5. https://www.researchgate.net/publication/382208521_INTEGRACIA_STUCNOGO_INTELEKTU_V_SFERU_OSVITI_PROBLEMI_VIKLIKI_ZAGROZI_PERSPEKTIVIINTEGRATION_OF_ARTIFICIAL_INTELLIGENCE_IN_THE_FIELD_OF_EDUCATION_PROBLEMS_CHALLENGES_THREATS_PROSPECTS
6. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/48609/1/Palamar_S_P_Naumenko_M_S_OD_2024.pdf
7. https://www.researchgate.net/publication/382208521_INTEGRACIA_STUCNOGO_INTELEKTU_V_SFERU_OSVITI_PROBLEMI_VIKLIKI_ZAGROZI_PERSPEKTIVIINTEGRATION_OF_ARTIFICIAL_INTELLIGENCE_IN_THE_FIELD_OF_EDUCATION_PROBLEMS_CHALLENGES_THREATS_PROSPECTS
8. <https://gigacloud.ua/blog/navchannja/scho-take-shtuchnij-intelekt-istorija-vidi-ta-skladovi>
9. <https://prompt.com.ua/promti-chatgpt-ukrainskoyu/>
10. <https://marketing.link/uk/prompti-dlya-chatgpt/>
11. <https://prompt.com.ua/>
12. https://cuesc.org.ua/images/informlist/Maket_advanced_training_PSAU.pdf

Ігор КАЛАШНІКОВ,

доцент кафедри алгебри і методики навчання математики ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради»

Розвиток навичок моделювання в учнів на прикладі побудови системи цілих чисел

Натуральні числа є фундаментом, на якому чисто конструктивним шляхом будуються інші числові системи. Зокрема, система цілих чисел, яка є розширенням системи натуральних чисел.

Розширення системи натуральних чисел потрібне з практичних міркувань. В новій системі має завжди виконуватись операція віднімання, яку не завжди можна виконати в натуральних числах. І ще, розширення потрібно виконати так, щоб це стало основою для побудови інших, нових числових систем.

Сформулюємо загальні вимоги розширення числових множин.

Нехай A – числова система, що розширюється, B – числова система, яка є розширенням системи A , а A, B , – відповідні їм базові

множини. Систему B вважатимемо розширенням системи A , якщо матимуть місцетакі умови:

1. $A \subset B, A = B$.
2. Основні операції, відношення та їхні властивості, що мають місце в системі A , повинні мати місце і в системі B , причому їхній зміст для елементів із A , які уже розглядаються як елементи з B , повинен співпадати з тим змістом, який вони мали в системі A до її розширення.
3. У системі B повинна виконуватися операція, яка в системі A була частковою виконуваною, або невиконуваною.
4. Числова система B , яка є безпосереднім розширенням числової системи A , повинна бути мінімальною серед всіх розширень системи A , що задовольняють вимогам 1 – 3, та визначаються системою A однозначно, з точністю до ізоморфізму.

При побудові моделі цілих чисел, придумали використовувати поняття впорядкованої пари натуральних чисел.

До цього приводять такі міркування. У випадку, коли віднімання натуральних чисел a і b можливе, тобто $a > b$, то пара $(a; b)$ може задавати деяке натуральне число, тоді парою $(b; a)$ можна буде задати протилежне число до заданого натурального числа з нової множини.

Назва «протилежне» з'явилася ще й тому, що компоненти пари помінялись місцями напроти один одного.

Парою з однаковими першою та другою компонентами, напевно, може задаватися нейтральний елемент відносно операції додавання, а саме 0. Наприклад, натуральне число 1, можна задати парами натуральних чисел: $(2; 1), (3; 2)$ і т. д.

Пари $(1; 2), (2; 3)$, і т. д. визначатимуть протилежне до одиниці число, позначати його можна символом, наприклад, -1 , придумали новий символ.

Оскільки деяке ціле число задає не одна пара, а деяка множина пар, то виникає завдання зібрати ці пари разом, кажуть в один клас еквівалентних пар. Розбити множину пар натуральних чисел на класи можна завдяки відношенню еквівалентності, яке можна задати так:

$$(a; b) (c; d) \Leftrightarrow a + d = b + c.$$

Тобто пари (1; 8) і (3; 10) задають одне і те саме число «-7».

Тепер у множині цілих чисел, яку ми задаємо як пари натуральних чисел введемо операцію додавання, але спочатку означимо поняття суми.

✓ **Означення.** Сумою двох цілих чисел $\alpha \leftarrow (a; b)$ і $\beta \leftarrow (c; d)$ називається ціле число $\alpha \oplus \beta \leftarrow (a; b) \oplus (c; d) = (a + c; b + d)$, де $a, b, c, d \in \mathbb{N}$.

До формулювання цього означення була пророблена певна робота з натуральними числами, наприклад, два натуральних числа 2 і 3 задали парами: (3; 1) і (5; 2), шляхом оперування з компонентами пар виконують в натуральних числах операцією «+» прийшли до пари (3+5; 1+2)=(8; 3) \rightarrow 5, яка задає число 5. Перевіривши на інших цілих числах, де операцію можна інтерпретувати в інший спосіб, (фінансові операції, зміна температури на термометрі,...) переконуємось, що означення суми двох цілих чисел працює.

Ви напевно помітили, що знак «+» взято в кружечок? Це потрібно для того щоб відрізнити введену, нову операцію над парами, від аналогічної операції, яку ми звикли бачити в натуральних числах.

✓ **Означення.** Операція, яка ставить у відповідність двом цілим числам суму називається додаванням.

Означивши так операцію додавання, інтерпретація її на термометрі та на фінансових операціях набуває іншого змісту.

Учень розуміє суть операції додавання цілих чисел глибше, розуміє, як це влаштовано. Зовсім інакше учні усвідомлюють і доведення таких теорем:

Теорема 1. Операція додавання цілих чисел є асоціативною, тобто:

$$(\forall \alpha, \beta, \gamma \in \mathbb{Z})(\alpha \oplus (\beta \oplus \gamma) = (\alpha \oplus \beta) \oplus \gamma).$$

Теорема 2. В множині цілих чисел існує нейтральний елемент, тобто:

$$(\forall \alpha \in \mathbb{Z})(\exists \theta \in \mathbb{Z})(\alpha \oplus \theta = \theta \oplus \alpha = \alpha).$$

Теорема 3. В множині цілих чисел для будь-якого числа існує протилежне, тобто:

$$(\forall \alpha \in \mathbb{Z})(\exists (-\alpha) \in \mathbb{Z})(\alpha \oplus (-\alpha) = -\alpha \oplus \alpha = \theta).$$

Теорема 4. Операція додавання цілих чисел є комутативною, тобто:

$$(\forall \alpha, \beta \in \mathbb{Z})(\alpha \oplus \beta = \beta \oplus \alpha).$$

Теорема 5. Операція додавання цілих чисел володіє властивістю ско-рочення, тобто:

$$(\forall \alpha, \beta \in \mathbb{Z})(\alpha \oplus \gamma = \beta \oplus \gamma \rightarrow \alpha = \beta).$$

Ці теореми тепер можна строго довести, виходячи з означення суми.

Аналогічно вводять операцію множення цілих чисел.

Доцільно пропонувати учням придумати означення добутку самостійно. Були випадки коли учні знаходили пару, що відповідає добутку двох цілих чисел.

✓ **Означення.** Добутком двох цілих чисел $\alpha \leftarrow (a; b)$ і $\beta \leftarrow (c; d)$ називається ціле число $\alpha \odot \beta \leftarrow (a; b) \odot (c; d) = (ac + bd; ad + bc)$, де $a, b, c, d \in \mathbb{N}$ – довільні натуральні числа.

Звісно, до формулювання цього означення також була пророблена певна робота з натуральними числами, наприклад, два натуральних числа 2 і 3 задали парами: (3; 1) і (5; 2), шляхом

оперування з компонентами пар виконуваними в натуральних числах операціями «+» і «·» приходимо до пари

$(3 \cdot 5 + 1 \cdot 2; 3 \cdot 2 + 1 \cdot 5) = (17; 11) \rightarrow 6$, що задає число 6. Перевіривши на інших цілих числах, де операцію можна інтерпретувати іншим способом, (як правило, фінансові операції) переконуємось, що означення множення двох цілих чисел працює.

$$-2 \cdot (-3) \leftarrow (1; 3) \cdot (1; 4) = (1 \cdot 1 + 3 \cdot 4; 1 \cdot 4 + 3 \cdot 1) = (13; 7) \rightarrow 6.$$

✓ **Означення.** Операція, яка ставить у відповідність двом цілим числам їх добуток називається множенням.

Введена так операція множення дає можливість вчителю обґрунтувати учням, чому працюють мнемонічні правила: «плюс помножити на мінус дає мінус», «мінус помножений на плюс дає мінус», «мінус помножений на мінус дає плюс». Звісно, демонструвати все це потрібно на конкретних прикладах.

Ознайомившись з матеріалом наведеному вище, учні інакше розумітимуть теореми 6 – 10 справедливості яких вони раніше розуміли інтуїтивно.

Теорема 6. Операція множення цілих чисел володіє властивістю асоціативності, тобто:

$$(\forall \alpha, \beta, \gamma \in \mathbb{Z})(\alpha \odot (\beta \odot \gamma) = (\alpha \odot \beta) \odot \gamma).$$

Теорема 7. Відносно операції множення в множині цілих чисел існує нейтральний елемент, тобто:

$$(\forall \alpha \in \mathbb{Z})(\exists \varepsilon \in \mathbb{Z})(\alpha \odot \varepsilon = \varepsilon \odot \alpha = \alpha)$$

Теорема 8. Операція множення цілих чисел є дистрибутивною відносно операції додавання, тобто:

$$(\forall \alpha, \beta, \gamma \in \mathbb{Z})(\alpha \odot (\beta \oplus \gamma) = \alpha \odot \beta \oplus \alpha \odot \gamma).$$

Теорема 9. Операція множення цілих чисел є комутативною, тобто:

$$(\forall \alpha, \beta \in \mathbb{Z})(\alpha \odot \beta = \beta \odot \alpha).$$

Теорема 10. Операція множення цілих чисел є скоротною, тобто:

$$(\forall \alpha, \beta, \gamma \in \mathbb{Z})(\alpha \odot \gamma = \beta \odot \gamma \rightarrow \alpha = \beta).$$

Ці теореми також вже легко можна довести.

З вище вказаного можна зробити висновок, що пропонувати учням конструювати вже відомі людству математичні об'єкти є досить корисним завданням для розвитку їх конструктивного мислення.

Навчившись моделювати математичні об'єкти на уроках математики, учні зможуть застосовувати дані навички в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Числові системи: навчальний посібник для студентів фізико-математичних факультетів педагогічних університетів / укл. М.О. Медведєва, В.В. Ефендієв – Умань : УКВПП.– 2017. – 153 с.

Катерина НАРОЛЬСЬКА,

консультантка КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради»

Особливості здійснення освітнього процесу у вимірі інклюзивного середовища

Одним з індикаторів, за якими визначається рівень гуманності та цивілізованості суспільства, є ставлення його громадян до людей з інвалідністю. Економічний рівень, стан освіти, медицини, культури, науки на пряму корелює з гуманним та толерантним сприйняттям людей, що мають порушення психофізичного розвитку та поведінки. У своїй еволюції людство пройшло шлях від таких суспільних моделей як виключення та сегрегація до інтеграції і, врешті, інклюзії.

Основний принцип моделі соціальної інклюзії (або моделі залучення) полягає в тому, що члени суспільства не зобов'язані відповідати певним суспільним очікуванням та бути готовими до активної участі в суспільному житті. При цьому саме суспільство зобов'язано створити умови, за яких всі без виключення його члени матимуть рівні можливості брати участь у суспільному житті. Інклюзивна модель є привабливою не тільки для людей з інвалідністю, але й для суспільства в цілому, як в економічному, так і в ціннісному аспекті.

В українському суспільстві дискусія про необхідність впровадження інклюзивної освіти вже завершена. Концепція соціальної інклюзії сьогодні покладена в основу сучасної освітньої моделі, зокрема, моделі НУШ, і є перспективною альтернативою здобуття освіти для дітей з порушеннями психофізичного розвитку, яка на противагу освіті в спеціальних закладах сприяє їхній соціалізації, створюючи можливості для повноцінного залучення до життя в соціумі, всебічного розвитку та професійної й

особистісної самореалізації. В Україні майже кожна восьма дитина – а це близько мільйона осіб – потребує корекції психічного та (або) фізичного розвитку, а освітня інклюзія є одним із дієвих шляхів її забезпечення.

Актуальність питання впровадження інклюзії в систему освіти зумовлює його активне вивчення багатьма вітчизняними (І. Бгажнова, В. Болдирєва, Л. Борщевська, Л. Будяк, Л. Вавіна, Н. Ворон, С. Горкуша, Р. Дименштейн, В. Засенко, М. Захарчук, І. Зверєва, Т. Ілляшенко, І. Калініченко, А. Капська, Л. Коваленко, А. Колупасва, Г. Косарева, С. Литовченко, Г. Лобайчук, О. Мартинчук, Л. Миськів, Н. Мирошніченко, А. Мудрик, Ю. Найда, А. Пеньковська, О. Позняк, М. Попов, О. Савельєва, Є. Синьова, А. Сікач, Н. Софій, М. Супрун, В. Сушкевич, П. Таланчук, С. Хлебик, М. Чайковський, С. Шевченко, Н. Шматко та ін.) та зарубіжними дослідниками (М. Айшервуд, Д. Барбер, Д. Бішоп, Ч. Веббер, М. Вінзер, Ф. Вуд, Д. Гарнер, Д. Деппелер, Р. Зіглер, Т. Келлер, М. Кинг-Сирс, Д. Кларк, Дж. Леско, Т. Лорман, Д. МакГі-Річмонд, Т. Міттлер, Д. Мітчел, Д. Найрі, К. Нільсен, Р. Осгуд, Д. Роза, К. Стафофорд, П. Хакслі, Д. Харві, А. Хатфілд).

Відповідно до закону України «Про освіту», «інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [10, р.1., ст.1, п.12]. Його офіційне впровадження як однієї з форм навчання дітей з ООП в нашій країні розпочалося більше десяти років тому із внесенням в 2010 році змін до діючого тоді ЗУ «Про загальну середню освіту» [9], згідно з якими ЗЗСО отримали можливість створювати інклюзивні класи, та прийняттям в 2011 році «Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» [6] (на сьогодні втратив чинність у зв'язку з прийняттям «Порядку організації інклюзивного навчання у ЗЗСО»). Але остаточного нормативного врегулювання, а відтоді й подальшого суттєвого розвитку, цей процес набув тільки в 2018 році. Цьому сприяло прийняття нового закону України «Про освіту» [10], а також затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в ЗЗСО та дошкільлі [8].

Ці документи, по суті, уможливили практичну реалізацію впровадження освітньої інклюзії. Так, законом України «Про освіту» було визнано беззаперечне право батьків обирати форму навчання для своєї

дитини [10, ст. 55, п.2] та обов'язок закладу освіти утворювати інклюзивний клас [10, ст. 20, п.2]. А примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу чітко визначало порядок створення команди фахівців, що надаватимуть підтримку учням з ООП в умовах інклюзивного навчання, склад команди, права та обов'язки її членів, принципи діяльності, завдання, функції та цілі.

Отже, процес організації інклюзивного навчання та створення інклюзивного освітнього середовища («Інклюзивне освітнє середовище – це сукупність умов, засобів їх реалізації для спільного навчання здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей» [10, ст.1, п.13]) в ЗЗСО набув розповсюдження недавно й тільки набирає обертів. Так, відповідно до відкритих статистичних даних, оприлюднених на сайті МОН України, за період з 2017/2018 н.р. по 2022/2023 н.р. кількість учнів з порушеннями психофізичного розвитку, які здобувають середню освіту в класах з інклюзивним навчанням, зросла майже в п'ять разів – від 7179 до 33861 осіб, а кількість асистентів вчителів збільшилася з 3732 до 22685 осіб [12].

В суспільній свідомості поняття «особливі освітні потреби» тісно пов'язане з поняттям «інвалідність», але це не зовсім вірно. Термін «особливі освітні потреби» відображає усвідомлення необхідності зміщення уваги з порушень психофізіологічного розвитку дитини на наявні саме в неї освітні потреби та необхідність створення особливих освітніх умов, які зможуть їх задовільними. В широкому сенсі, до дітей, які мають особливі освітні потреби, можна віднести учнів з небажаною поведінкою, дітей, які внаслідок переїзду потрапили в нове, незвичне для них культурне та мовне середовище, врешті, обдарованих дітей, тобто всіх тих учнів, які для успішної адаптації в освітньому просторі, розкриття та розвитку здібностей та подальшій максимальній реалізації особистісного потенціалу потребують додаткової, тимчасової або постійної, підтримки. Водночас, діти з інвалідністю зовсім не обов'язково матимуть особливі освітні потреби. Скажімо, учень із захворюванням на цукровий діабет не потребує створення спеціальних умов в освітньому середовищі для успішного опанування академічних навичок та розвитку.

В контексті організації інклюзивного освітнього простору в навчальному закладі поняття «учні з ООП» застосовується до дітей з порушеннями психофізичного розвитку, які для реалізації свого права на

здобуття освіти потребують додаткової підтримки, тобто психолого-педагогічного супроводу. Відповідно до ЗУ «Про освіту», «психолого-педагогічний супровід – комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачених індивідуальною програмою розвитку» [10, ст.1, п.21²]. Таку підтримку надає команда психолого-педагогічного супроводу, узгоджена та злагоджена діяльність якої направлена на створення умов, що сприятимуть максимальному всебічному розвитку дитини, успішному опануванню нею академічних навичок відповідно до особистісних можливостей, соціалізації та самореалізації учня з ООП.

Зауважимо також, що не для всіх дітей з ООП, що навчаються в ЗЗСО, відкривається інклюзивний клас. Обов'язковою умовою для його створення, окрім заяви батьків чи опікунів, є відповідний висновок інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини [6, п.5]. Особливістю організації освітнього процесу для дитини з ООП в ЗЗСО є створення для неї індивідуальної програми розвитку, яка передбачає адаптацію чи модифікацію навчального матеріалу з врахуванням когнітивних та фізіологічних можливостей дитини та містить корекційну складову, розроблену відповідно до особливостей розвитку учня [4].

Позаяк явище освітньої інклюзії досить нове для українського суспільства, наявність в цій царині широкого спектру питань, що потребують вирішення, є закономірною та природною. І кадрове питання – одне з ключових. Від членів команди супроводу учня з ООП, рівня їхньої професійної компетентності та психологічної готовності працювати з дітьми з інвалідністю, розуміння інклюзії як базової суспільної цінності великою мірою залежить ефективність організації інклюзивного освітнього середовища. Всі діти з порушеннями психофізичного розвитку, так само як і їх нормотипові однолітки, мають сильні сторони та здатні до навчання. Але для реалізації свого потенціалу вони потребують більше кваліфікованої підтримки та уважного ставлення з боку дорослих. Тож, професійні вимоги до вчителів, які працюють в інклюзивних класах, підвищуються. Нові освітні умови, в яких опиняється вчитель, вимагають від нього й нових підходів до навчання, перегляду традиційних методик, опанування нових педагогічних

методів та прийомів, розуміння та усвідомленого їх застосування на практиці. Це, в свою чергу, потребує перегляду вимог до підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогів.

Реалізуючи своє право на освіту, учні з ООП вільні у виборі освітньої установи. Тож сьогодні кожен педагогічний працівник має бути достатньо компетентним в питанні організації якісного інклюзивного освітнього простору. Тому закономірно, що одним з основних напрямів підвищення кваліфікації, визначених Порядком підвищення кваліфікації педагогічних та науково педагогічних працівників, є інклюзивна компетентність та «створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з ООП» [7, п.15], а із необхідного мінімуму в 150 годин підвищення кваліфікації протягом п'яти років для педагогічних працівників ЗЗСО щонайменше 15 годин «обов'язково повинні бути спрямовані на вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині роботи з учнями з ООП та не менше 10 відсотків загальної кількості годин – на вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу» [11, ст. 51, п.2].

Думка щодо провідної ролі висококваліфікованих кадрів в організації освітньої інклюзії висловлюється, зокрема, в дослідженні якості інклюзивного навчання для дітей з ООП, проведеному наприкінці 2020 – початку 2021 року на замовлення МОН України та ДСЯО [3, с.9].

Серед важливих питань, які стосуються підготовки педагогічних кадрів до роботи в умовах інклюзивного навчання, дослідники зазначили формування толерантного ставлення і подолання упередженості та стереотипів по відношенню до дітей з ООП з боку педагогів. Слід зазначити, що стереотипними у ставленні до дітей з порушеннями психофізичного розвитку є як переконання у тому, що вони можуть бути джерелом загрози для оточуючих однолітків через свою небажану поведінку, так і в тому, що такі учні абсолютно безпорадні та потребують постійної опіки, поблажливого ставлення і співчуття. Перше переконання породжує страх, а друге – жалість, й обидва є однаково дискримінаційними по відношенню до осіб з порушеннями психофізичного розвитку та свідчать про низький рівень толерантності у педагогічних працівників. Як слушно зазначила

Л.Добровольська, «під толерантним ставленням до дітей з ООП слід розуміти моральну якість особистості, яка характеризується прийняттям людини і шанобливим ставленням до неї незалежно від стану її здоров'я; прагненням і готовністю до взаємодії з іншим незалежно від його інакості, без акцентування уваги на зовнішніх особливостях; бажанням і здатністю надавати допомогу дитині з особливими потребами; вибирати такий спосіб взаємодії, при якій не ущемляється її гідність, підкреслюються можливості і визнається самодостатність особистості» [2, с.3].

Аналізуючи толерантність як професійну якість педагогів, що працюють з дітьми з ООП, А. Гайдук наголошує на необхідності як повного прийняття та шанобливого ставлення до дітей з ООП, так і наявності спеціальних фахових знань у педагогів [1, с.67].

Сьогодні можна говорити про загальну вмотивованість вчителів підвищувати власну інклюзивну компетентність з одного боку та недостатню системну підтримку в цьому напрямку від МОН України – з іншого [3, с.9].

Нестача знань призводить до того, що систему роботи з дітьми з ООП вчителі нерідко вибудовують навмання, обираючи методи та прийоми шляхом спроб та помилок, що знижує як ефективність навчання самої дитини із порушеннями психофізичного розвитку, так і мотивацію педагога працювати в умовах інклюзії, формуючи загальне негативне ставлення до неї.

Таким чином, професійно-особистісна готовність вчителя працювати в умовах інклюзивного навчання безперечно передбачає фахові знання про методи та прийоми створення безпечного інклюзивного середовища та ефективної взаємодії з дітьми з ООП, психофізіологічні особливості розвитку таких учнів тощо. В той же час наявність знань сама по собі не забезпечить успішної соціалізації та розвитку дитини з ООП. Вчитель має розуміти та приймати як абсолютну цінність філософію інклюзії, бути психологічно готовим працювати в умовах інклюзивного навчання, змінити сформовані раніше та вже укорінені уявлення про місце учня в системі освіти, прагнути постійно вдосконалювати власну інклюзивну компетентність.

О. Мартинчук вказує на мотиваційний, когнітивний, креативний та діяльнісний компоненти професійно-особистісної готовності педагога до роботи в умовах освітньої інклюзії. А серед професійно-особистісних якостей вчителя, що працює з дітьми з ООП, окрім професійного оптимізму, високого рівня саморегуляція та самоконтролю дослідниця виділяє емпатію, милосердя та толерантність [5].

Виокремлення толерантності як ключової компетентності та базової особистісної цінності педагога, який працює в інклюзивному освітньому просторі, на нашу думку, є цілком закономірним, адже сама ідеологія освітньої інклюзії виключає щонайменші прояви дискримінації до учасників освітнього процесу, декларує прийняття, повагу та рівне ставлення до кожного, незалежно від особистісних особливостей.

Освітня інклюзія, яка, серед іншого, покликана зруйнувати стереотипи та упереджене ставлення до дітей з ООП з боку педагогічної та учнівської спільноти, є водночас одним з інструментів формування толерантного суспільства з базовими цінностями взаємної поваги, прагнення до розуміння та прийняття кожного як унікальної та неповторної особистості.

Список використаних джерел:

1. Гайдук Г.А. Мотиваційно-сміслові чинники професійної толерантності педагога : дис. канд. псих. наук: 19.00.01 / Гайдук Галина Анатоліївна – Луцьк, 2019. – 207 с.
2. Добровольська Л.П. Формування толерантного ставлення учнівської молоді до дітей з особливими потребами в полікультурному освітньому просторі / Л.П. Добровольська, І.С. Третьякова, М. В. Яковенко // Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика в сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наук. праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. – Монреаль: СРМ «ASF», 2017. – 253 с. – С.175-179
3. Дослідження якості інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] // МОН України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2021/04/02/Doslidzhennya_yakosti_inkluzyvnoyi_osvity_1_02_04.pdf.
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з ООП у ЗЗСОу 2020/2021 навчальному році : додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 31.08.2020 р. № 1/9-495 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-495729-20#Text>.
5. Мартинчук О. В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти / О. В. Мартинчук. // Вісник психології і педагогіки. – 2012. – №8. – С. 10–14.
6. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затверджений постановою КМУ від 15.08.2011 №875, втрата чинності 01.01.2022 [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF#Text>.

7. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, затверджений постановою КМУ від 21.08.2019 №800 [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.
8. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в закладі загальної середньої та дошкільної освіти, затверджене наказом МОН України від 08.06.2008 №609 [Електронний ресурс] // Міністерство освіти України. – 2008. – Режим доступу до <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>.
9. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 № 651-XIV, втрата чинності 18.03.2020 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради України. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text>.
10. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. - 10
11. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
12. Статистичні дані [Електронний ресурс] // МОН України. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>.

Жанна ВОЛОВОДИВСЬКА,

психолог комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Вінницької міської ради»

Стратегії досягнення успіху в професійній діяльності педагога

"Станеш тим, ким віриш, що будеш".

Джим Рон

З педагогічної точки зору ситуація успіху - це таке цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності як окремо взятої особистості, так і колективу в цілому.

З психологічної точки зору успіх - це переживання стану радості, задоволення від того, що результат, до якого особистість прямувала в своїй діяльності, або збігся з її очікуваннями, сподіваннями (з рівнем домагань), або перевершив їх.

З соціально-психологічної точки зору успіх - оптимальне співвідношення між очікуваннями оточуючих, особистості та результатами їх діяльності.

Успіх визначається як позитивний наслідок роботи та справи, змагання, життя тощо; значні досягнення, удача, талан; позитивний результат діяльності, факт вищого досягнення поставленої мети; суспільне

визнання чого-небудь або кого-небудь, яке супроводжується почуттям потреби й отриманням позитивних емоцій. Здобутий успіх є великим збудником нової енергії, могутнім стимулятором творчих пошуків і злетів.

Професійна успішність педагога створює реальні передумови для його самореалізації і розвитку творчих здібностей. Вчителів, орієнтованих на досягнення успіху в діяльності, відрізняє громадянська і професійна спрямованість особистості; здібність до самопізнання; уміння реалізувати науковий підхід до педагогічних явищ, спроектувати модель цілісного педагогічного процесу, адаптувати її до конкретних умов, проаналізувавши власний досвід.

Сформувати більш чітке уявлення про фактори, які впливають на ефективність педагогічної діяльності можна з аналізу дослідження «Стратегії досягнення успіху в професійній діяльності педагога», яке проводилось у травні 2024 року серед педагогів Вінницької міської територіальної громади.

Мета дослідження: виявлення та аналіз ключових факторів, які впливають на професійний успіх педагога.

Опитування виявило, що респонденти вважають ключовими факторами професійного успіху такі аспекти:

- ✓ внутрішні мотиватори: саморозвиток, спрямованість на процес, емоційна стабільність;
- ✓ зовнішні фактори: матеріальна винагорода, погодженість цілей з організацією, бачення перспектив;
- ✓ особистісні якості: активність, мобільність, вміння відпочивати.

Саморозвиток та спрямованість на процес (68,6 %) виявилися найважливішими факторами. Це свідчить про те, що люди усвідомлюють, що професійний успіх – це не лише результат, а й сам процес досягнення цілей.

Зовнішні фактори такі як погодженість цілей з організацією (38,9%) та бачення перспектив (54%) свідчать про важливість відчуття себе частиною команди та розуміння власного внеску в загальну справу. Матеріальна винагорода також відіграє значну роль (53%), але не є

визначальним фактором. Це вказує на те, що гроші важливі, але не є єдиним мотиватором.

Особистісні якості такі як активність, мобільність та вміння відпочивати (36,4%) допомагають досягати успіху в динамічному світі.

Висновок. Проведене дослідження свідчить, що всі педагогічні працівники мають свій індивідуальний набір актуальних потреб та відповідних мотивів, які стимулюють їх до професійної діяльності. Ці потреби та мотиви носять динамічний характер, вони змінюються або зникають з часом. Більшість педагогічних працівників працює в навчальному закладі заради своєї справи, заради отримання задоволення від спілкування з дітьми, від самореалізації. Мотивованих до праці педагогічних працівників найчастіше відрізняє прагнення не тільки до підвищення результативності своєї педагогічної діяльності, але й бажання бути причетними до успіху навчального закладу в цілому.

Рекомендації:

- ✓ Фокус на розвитку: для досягнення професійного успіху важливо постійно розвиватися, навчатися новому та виходити за межі комфортної зони.
- ✓ Баланс між внутрішньою та зовнішньою мотивацією: зовнішні фактори, такі як матеріальна винагорода, можуть бути потужним стимулом, але довгостроковий успіх залежить від внутрішньої мотивації та задоволення від роботи.
- ✓ Важливість командної роботи: співпраця з колегами, розуміння цілей організації та бачення власного внеску в загальну справу сприяють професійному зростанню.
- ✓ Розвиток особистісних якостей: активність, мобільність та вміння відпочивати допомагають ефективно працювати та досягати поставлених цілей.

- ✓ Кожен володіє необмеженим потенціалом, тому перед будь якою людиною відкриті необмежені можливості. Якщо я визнаю себе унікальною людиною і приймаю себе таким, яким я є, це допоможе приймати і інших.
- ✓ Позитивна "Я-концепція" педагога:
 - «Я-хороший педагог».
 - «Я поважаю, приймаю, розумію учнів».
 - «Я маю високий рівень самоповаги».
 - «Я вибудовую адекватну самооцінку».
 - «Я розвиваю здатність до вольової дії щодо подолання вад власного "я"».

Успішна особистість - це така, яка невпинно аналізує все, що складає її досвід, отже вміння рефлексувати без сумніву необхідне. Також теорія самоактуалізації: здібності до самоусвідомлення, самовіддачі, самосприйняття та самореалізації також спрямовує на успішний взаємозв'язок зі слухачами.

Пам'ятайте: професійний успіх педагога – це постійний процес самовдосконалення та розвитку. Застосовуючи ці стратегії, ви зможете стати не лише досвідченим педагогом, а й справжнім наставником для своїх учнів.

Отже, головне – віра в себе та віра в учнів, дітей, збагачена невичерпним оптимізмом: «Я стану таким викладачем, яким вірю, що буду!»